ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year...... $2.00 | To EUROPE:
half year...... 1.00 | per year...... $2.50
single copy... .05 | half year..... 1.25

СВОБОДА

ЗАПОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік........ $2.00 | До Европи:
на пів року 1.00 | на рік $2.50
поод. число .05 | на пів року 1.25

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 26-го червня 1913. Ч. 26. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, June 26, 1913. N. 26.

СЛІДСТВО В СПРАВІ МАЙНЕРСЬКОГО СТРАЙКУ В ВІРДЖІНІЇ.

Минувшого тижня ми подали про початок слідства, яке веде виделеґована комісія з рамени вашінґтонського сенату в справі голосного на весь сьвіт страйку углекопів в Вірджінії. Та ще комісія не покінчила своєї роботи, коли вірджінські майнери минувшого понеділка опять вийшли на страйк. Причиною нового страйку є недодержане умов і обіцянок пороблених майнерам зі сторони компанії, та се, що компанії нараз і без причини віддалили з роботи чотирох провідників зимового страйку. Майнери до сеї пори все ще не суть з'орґанізовані, а однак вийшли на страйк всї до одного. Се вельми відрадний факт в житю нашого робітництва.

Слідство веде, а зглядно вела комісія з сенату в місті Чарлстон. З дальших сьвідків знаменні суть зізнаня чоловіка іменем Lee Calvin, який в часї страйку стояв на услугах вуглевих баронів. Ось як він зізнавав: „Було се 7-го лютого. Намети страйкарів стояли на вершку Holly Grove. Я тоді був на службі компанії в характері „стражника майнів". Того дня післали мене на службу на желїзничий тор, який страйкарі називали „Death Special" а властителї знова „Bull Moose". Я сидів в однім з желїзничих возів заосмотреннх в отвори до стріляня з десяткою инших стражників, коли потяг поволи став наближувати ся до Holly Grove. Коли ми вже були близько тої місцевости, мої всї товариші хватили за карабіни та і менї хотїли дати один, але я відмовив ся. Хоч вже добре вечеріло, казано нам в ваґонї погасити усї сьвітла. Треба рівнож зазначити, що тим самим поїздом їхав разом з нами шериф Bonner Hill і Quinn Morton, один з найбогатших власників майнів. В другім ваґонї знова стояли скорострільні гармати, закуплені компанїєю. Коли я мимо острого заказу вихилив голову з ваґону, побачив, як з воза, де були гармати, почали нараз несколвну пальбу на табор страйкарів. Компанїсти перші почали стріляти на страйкарів а се, начеб страйкарі зачепили йдучий потяг, є чистою ложю. Доперва по добрім часї з табору майнєрів відізвали ся чотири вистріли. Коли наш потяг, безнерервно стріляючи з гармат, поволеньки переїхав ціле Holly Grove, вийшов зі свою ваґону Quinn Morton та став кричати: „Вертайте назад потяг! Треба їх почастувати ще одною порцією олова!" А нам велено стріляти не на пострах, але так, щоб кожда куля вбивала"...

Тут перервав сьвідкови сенатор Martine запитом, хто се такий сей Quinn Morton, що сьмів видавати такі розкази. На се вискочили компанїчні лоєри і заявили, що згаданий чоловік, если буде потреба, особисто явить ся перед комісією. „Нехай тодї Господь буде менї милостивий"! крикнув сенатор, на що лоєри зареаґували незвичайно крикливо, протестуючи против такого осуджуваня „вельми поважаного горожанина".

Felz, начальник відділу детективів, що стояв тодї на службі компанії, зізнав, що він одержував за свою „працю" по 500 долярів денно.

По сїм прийшла черга на переслухане сьвідків зі сторони страйкарів. Всї вони згідно, наче одними устами, розповідали про жорстокости, нелюдські, чисто зьвірські вчинки властителїв та їх посїпак. Писати про се, не стало би місця і в кількох числах, бо сих сьвідків було поверх 300. Наводимо лиш декілька.

Сьвідок Анна Гол увійшла на салю, підпираючи ся палицями. Се жінка страйкара. Вона зізнавала, що кульки зі скорострільних гармат сипали ся довкруги неї наче густий град. Хотячи спасти свої дїти від певної смерти, вхопила двоє і замкнула в комнатї. Кулю, продїравила дві книги лежачі на столї і вірвала її ногу.

Сьвідок А. Г. Гонакер зізнав, що за се, що він позволив декільком страйкарам розбити шатра на його власній земли, впало до його хати пятнайцять посїпаків і запроторили його до тюрми, де безправно його довший час вязнено.

Нюйорчанин Й. О'Брієн зізнав, в який спосіб компанїя вербувала страйколомів до своїх майнів. Він оповідав, що на вулици в Ню Йорку стрінув його якийсь добродїй та по короткій розмові офірував йому роботу з платнею по 5 долярів на день. Се так втїшило сьвідка, що він навіть не пращаючи ся з родиною, пішов за „добродїєм" на зелїзничий двірець. В потязї він стрінув ся з около 200 людьми зваблениими подібними „добродїями". Їх замкнено в ваґонї наче невільників і повезено сьвітами. В Вашінґтонї пересаджено їх до другого поїзду і опять замкнено ваґон на ключ. Усїм стало вияснювати ся, що тут щось не все в порядку. Коли поїзд вїхав в границї стейту Вірджінія, почато на кождій стациї виладовувати по кілька або кільканайцять нюйорчан. О'Брієн зістав ся на стациї Лївуд і тут в майнї казали йому поганяти мула. Місто 5 дол. мав діставати 2.25 денно; та з того не бачив нїколи нї цента, бо все йому відтягали то за їду, то за помешкане, то за перевіз з Ню Йорку, і т. п. О'Брієн втїк з неволї в грудни м. р. при першій нагодї в легенькім лїтнім убраню, не маючи нї цента при душі.

Подібні історії оповідали десятки сьвідків, доказуючи, що вірджінські властителї майнів обходять ся з майнерами в десятеро гірше, як колишні плянтатори з невільниками, спроваджениими з Африки. Протягом дальшого слїдства вийдуть на яв безперечно ще страшнїйші факти. Аж страшно подумати, що се все діяло ся не 300 лїт тому назад, але сего і минувшого року, за згодою а навіть і при помочи уряду стейту Вірджінія. Чи різнї Вірмен в азійській Туреччинї або людожерство в анґлійських кольонїях в Африцї можна назвати гіршим злочином, як конституційне правлїнє в стейтї Вірджінія? Здасть ся, що всї три факти мають однакову моральну вартість.

ДІСТАНУТЬ МАДЯРОНА.

Як доносять словацькі часописи, то нашї угро-русскіє дістануть „свого" епископа в особі найзаїльшого мадярона, яким лиш може похвалити ся угорський уряд. Має ним бути др. Suba Gyoergy, теперішний професор боґословя в Ужгородї. Відносьна папська булля є вже готова і правдоподібно в найблизших днях зістане проголошена. Мадярські часописи уже заздалегідь ликують з того факту. Цікаво лише, чи тепер „Ам. Русскій Вѣстникъ" буде ще дальше боронити „характер угро-русского народа" вже не перед „украинцами", але перед мадяризацією, чи може на звук перного, любого його уху, мадярського теремтете, спустить уха по ниї і стане помагати топити „угро-русскій характер" в мадярськім мори.

"СУХІ" ПОБІДИЛИ В ІЛІНОЙС.

„Сухі" (прогібіціоністи) віднесли 19-го с. м. побіду в леґіслятурі стейту Ілїнойс. Того дня перейшли два законопроєкти, значно ограничуючі продажу алькоголю в тім стейтї. Щоби вони стали правосильні, потрібно ще лиш підпису ґубернатора. Один зі згаданих законопроєктів недозволює на вітворене шинку в промірі 4-ох миль від унїверситетів. Другий біл лишає волю виборцям з кождого дистрикту голосованєм рішити, чи в данім дистриктї має бути дозволена продажа алькоголїв, чи

ЗАПРОТЕСТУВАВ ПРОТИ СВОГО ПОХОРОНУ.

Дня 16-го с. м. в містї Нюарк, Н. Дж., стала ся дивна подія. В околици свого помешканя стрінув нїкий James Keily свого знакомого. „Чи се ти дїйсно, Джемсе? Що ти властиво тут хочеш? Ти прецїнь помер!" — одним духом виповів знакомий. Запитаний видивив ся здивовано, потім з боку оглянув недовірчиво свого приятеля та значучо постукав себе по чолї і здвигнувши раменами, пішов в сторону свого помешканя. На дверях до його хати висїла чорна крепа, а люди входили і виходили з хати. „Хто тут помер?" — крикнув здивований Keily і прожогом кинув ся в хату. „Небіщик! Небіщик!" залунали довкруги переразливі голоси і народ стрімголов кинув ся втїкати. Тимчасом „небіщик" допав в першій кімнатї свою рідну сестру і двох братів. Сї глянули на нього напів з острахом, напів зі страхом, а опісля енерґічно попросили виносити ся до сто...., бо для рідні небіщика, яка зібрала ся коло домовини, може легко прийти до сумних наслїдків, коли нараз побачить входячу людину крапля в краплю подібну до помершого. На се Keily заявив з повною рішучостю, що він анї не думав вмирати. Та ніхто йому не повірив, а його братя стали робити приготованя, щоб стрімголов векспедіювати його на вулицю. Бідний Keily, аби пересьвідчити ся, що се все дїйсно йому не снить ся, здорово ущіпнув себе за рамя, дальше поторгав себе з цїлої сили за ніс та наконець лївим черевиком таки здорово наступив на нагнїток своєї правої ноги, що аж сльози бризнули йому з очий. Перекопавши ся, що він таки не спить, що має повну рацію, коли твердить, що він не є небіщиком, по животах своїх братів вдер ся до другої кімнати. На його чемне „how do you do" його родина з криком розлетїла ся по всїх закутинах хати. І він пайшов ся лице в лице з домовиною і лежачим в нїй небіщиком. Глянувши на „своє" тїло, Keily мимоволї мусїв признати, що дїйсно небіщик мігби був бути ним самим. Але все таки він був сьвято переконаний, що він живе і тому енерґічно вхопив керму управи домом у свої руки. Передовсїм казав винести ся усїм цікавим, потім зняв крепу з дверий та всї инші признаки свого похорону. А потім приказав похоронному предприємцеви винести ся разом з домовиною і лежачим у нїй небіщиком. А коли страх у його рідні трохи уступив, поволи вияснила ся цїла дивна афера. Іменно перед якими десятьма днями Keily вийшов на місто за якимсь бизнесом. В дома не сказав нікому, куди він їде, та коли поверне. Тимчасом в недїлю вмер на вулици від удару сонця якийсь чоловік, а найдені при нїм папери казали догадувати ся, що він називає ся James Kelly. (Отже не Keily). Дивним збігом обставин небіщик був як крапля води схожий до героя отсеї траґікомедії. І тому родина Keily-ого забрала зі шпиталю трупа Kelly-ого, аби його з усею парадою похоронити. Тимчасом минмий небіщик покінчив свій бизнес і явив ся як раз в пору, аби запротестувати проти свого похорону. Найгірше на цїлій афері вийшов погребник: йому дістала ся домовина з забальсамованим трупом, і він не має поняття, що з ним зробити.

КОШТИ СТРАЙКУ В ПАТЕРСОН, Н. ДЖ.

До дня 20-го с. м. страйк в шовкових фабриках, який триває вже від місяців, коштував півчверта мілїона долярів. В сю суму зовсїм не суть вчислені ті величезні страти, які понесло 200 з гори фабрик в наслїдок цїлковитого застановленя працї. Отсї числа подає урядове статистичне бюро. Кромі сего се бюро заявляє, що стейт Ню Джерзи нїколи не не мав тілько страйків, що

ДАЛЬШІ КАНДИДАТУРИ ДО ЛЬВІВ. СОЙМУ.

На засїданю дня 7-го червня управа національно-демократичної партії затвердила отсї дальші кандидатури: 35. Калуш: др. Іван Куровець, лїкар в Калуши; 36. Сянік: Михайло Воробель, господар в Одреховій.

В окрузї Богородчани нац. дем. партія постановила не ставити свого кандидата, але підпирати кандидатуру д-ра Мих. Новаковського, адвоката в Богородчанах.

Старокурсні і новокурсні москвофіли увійшли в союз з подільською польською шляхтою і заявили, що там, де не буде їх кандидатів, будуть попирати „протиреформових" (значить вшехпольських кандидатів) і рішили розбивати солїдарність українського населеня в тих 12-ох повітах: Жовква, Сокаль, Золочів, Коломия, Рава Руська, Збараж, Турка, Богородчани, Надвірна, Калуш, Жидачів і Долина.

АРЕШТОВАНЄ ПРОФЕСОРІВ УНІВЕРСИТЕТУ.

Пятьох професорів медицини на філядельфійськім унїверситетї арештовано оноді під закидом жорстокости підчас научних дослїдів над живими зьвірятами. В ролї обжаловуючого виступає „Товариство Охорони Зьвірят", яке хоче перешкодити, аби під покривкою наукових здобутків лїкарі не витинали живим телятам цїлі боки (для можности дослїджуваня над битєм серця); аби не вилуплювали живим псам і котам очий або переносили утробу і нирки з одного живого сотворіня до другого. По такій „операції" лишають зьвірята звичайно їхнїй судьбі і вони здихають серед страшних мук. Товариство з огляду на науку і йдучі з нього користи не думає старати ся о заборону дослїдів, але хоче ограничити їх, щоб пр. перший лїпший партач, вдаючий ученого, не тортурував зьвірят, та щоби всяка вівісекція була получена з якнайменчим болем для зьвірини.

СІМ ЗАПОВІДИЙ ЗДОРОВЛЯ.

Як щорічно, так і тепер нюйорський комісаріят здоровля оголосив цїлу низку осторог, які мають на цїли зменшити число смертности в наслїдок почипаючих ся на добре спек. Ось вони: Не пийте лихої води або нечистого молока; не їджте нїчого, що передше пообсїдали мухи; як найскорше кажіть собі защіпити протитифову сировицю; не носїть важкого, грубого одїня; не напружуйте ся нїколи підчас працї; не задержуйте ся довго на сонци і — уживайте як найменче алькоголю!

C147

РОЗБІЙНИКИ НА УГОРЩИНІ.

На границї семигородсько-румунській, на Угорщинї, від довшого часу ґрасує небезпечна банда опришків. Ся банда має числити 12 людий і де явить ся, значить свої слїди потоком крови, трупами і пожежею. Опришки нападають без розбору на всїх і вся: хлопів, жидів і панів. Підчас онодїшного нападу на замок ґрафа Каролїого стріли ся опришки з чотирма жандармами і всїх повбивали. Тодї правительство вислало проти них 200 жандармів. Прийшло до правильної битви та опришкам вдало ся втїчи. Тепер в столици Семигороду, Кронштатї, змобілїзовано проти них два баталїони піхоти а рівночасно і румунське правительство вислало на границю значний віддїл війська, аби перешкодити опришкам уте-

СПАЛИЛИ 80 ДІВЧАТ.

Київська російська часопись „Кієвлянин" доносить під датою 19-го с. м. про таку страшну подію. В окрузї Прятин, Полтавської ґубернії, на Українї, до цукроварнї спроваджено 80 дівчат, аби сим обнижити платню занятих в тїй фабрицї робітників. Дївчата приміщено в стодолї. Розлючені на них робітники в ночи затарасували всї виходи зі стодоли і підпалили її. Всї дївчата, які прийшли шкодити робітникам, найшли страшну смерть в огни.

ГРІМ ПРИВЕРНУВ ВЛАСТЬ В НОГАХ.

Тома Бравн, 4-лїтний синок ґросерника з Джемейки, Л. Ай., мимо того що був цїлковито умово розвинений, не міг до минувшої суботи зробити більше, як лиш буквально два кроки ходу. Коли в минувшу суботу розшалїла над Ню Йорком і околицею з невисказаною лютю буря, вдарив нараз грім в найблизшій околици ґросернї. Ледви прогомонїв грохіт грому, коли малий Тома почав весело вискакувати разом з своєю рідиею. Лїкар, що його приклпкали, не є в можности витолкувати се „чудо".

НАЙБІЛЬШЕ КРІВАВА ВІЙНА.

Урядова статистика Зл. Держав подає число вбитих на американських желїзницях за послїдних 21 лїт на 188.037. За сей сам протяг часу віднесло тяжкі або лекші покалїченя на американських желїзницях 1.395.613. Ніодна, хочби і як крівава війна в теперішних часах не потягає за собою таких жертв, як тутешний желїзничний молох. Пересїчно річно тут вбивають тутешні желїзницї 7.835 людий а ранять 58.150.

Повідомлене.

Отсим пригадує ся пп. місцевим Урядникам Р. Н. Союза, що кождий відділ Р. Н .Союза має найдальше до 30 кождого місяця прислати припадаючий на него розмет.

Відділи не тримаючі ся сего, будуть безпроволочно суспендовані, а за наслідки будуть відповідати місцеві Урядники перед своїми членами за їх неточність в своїм урядованю.

Голов. Уряд Р. Н. С.

ОСТОРОГА.

Сими днями деякі людці розсипали по наших кольоніях відозву під наголовком: „До людий доброї волі!" У тій відозві говорить ся про заложенє нової організації, „на нових та кращих основах" а яка то організація має бути „вислідом нарад делегатів і людий доброї волі, що з'їхались 15-го с. м. в Пітсбургу, Па." Та се булоб ще нічо. Головна річ лежить в тім, що отся відозва заєдно злобно говорить про „Р. Н. Союз", ніодним словом не зазначуючи, що під тим треба розуміти „Р. Н. СОЮЗ № 2", в якого нїдрі зродив ся згаданий комітет. Щоби заздалегідь перепинити всякі непорозуміня або може й баламутства поміж членами нашої організації, ми заявляємо, що отся відозва не тикає ся нашого Р. Н. Союза, а є лиш домашною справою новосоюзовців.

ГОЛ. УРЯД Р. Н. С.

ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО РУСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА!

ДОПИСИ.

З Wilmington, Del.

Дня 7-го червня сего року відограно в Вілмінгтон, Дел., театральну штуку під заголовк. „Настоящі". Представленє відограли дуже добре, лиш на жаль сему представленю не приглядало ся тілько участників, як сего мож було сподївати ся. Не знаю, з якої причини люди на се представленє не прийшли. Чи може бояли ся, що буде троха їм за горячо па зали підчас представленя, чи може таки — по правдї сказавши — не було між ними чоловіка, котрий би постарав ся о то, щоб на представленю явило ся як найбільше людий. Здаєть ся, що було се друге. У нас таки ще до тепер веде ся сей дурний спір церковний, а іменно, що люди не хочуть заінкорпорувати церкви під тими услівями, які преосьв. Владика предложив; то раз. Друге знова, що бувший нарох вільмінґтонський (бо тепер сьвященика не маємо жадного) дбав по більшій части виключно йно про себе, а як до чогось узяв ся, то таке наробив, що опісля трудно було направити. Так само зробив і з оголошенєм на представлєне: „А зійдїть ся в більшім числї на представленє як до церкви" (казав з проповідниці), „бо представленє має більшу вагу у вас, як Служба Божа", і тому подібне. Поза церквою говорив знов, що представленя не буде, що ми без його дозволу не повинні нічого робити. Отжеж тепер не чудно, що на представленю не було тілько людий, як ми сего сподївали ся. Але представленє відограли дуже добре. Найлїпше зі всїх вивязала ся пані Ева Іванців в ролї Маґди Боровички. Пані Іванців відограла свою ролю з перенятєм і артистично. На особлившу увагу заслугує також панна Олена Труш в ролї Анни Ковтівни. За Боровича грав пан Павло Левицький; Остапа відограв Дмитро Біян, а Леська Т. Колодій. Сї ролї випали досить добре, лиш рухи аматорів повинні були бути трохи свобіднїйші. При кінци виголосив монольоґ „Чому я оженив ся" Т. Колодій. Монольоґ випав добре. Дай Боже, щоби молодий кружок вільмінґтонський держав ся так далї. Всю надію покладають вільмінґтонцї на диріґента хору і режісера кружка, п. Йосифа Букату. Як що послїдне представлєне випало добре, то все те повинно завдячити ся режісерови п. Й. Букатї.

Присутний.

З Brooklyn, N. Y.

Може се кому і сьмішним видасть ся, я однак мимо того подам тут свої вражіня.

Був я на представленю „Украдене щастє" в товаристві „Запорожська Січ" в Бруклинї, на якім я бачив Русинів і Русинок, виключно походячих майже з Галичини. Серце радувалось, коли музика підчас представленя заграла вязанку наших пісень, складаючу ся з „Ще не вмерла Україна, „Взяв би я бандуру", „Гей там на горі" і нр. Я думками полинув далеко на Поділє, на Теребовельський замок. Здавалось менї, що я між своїми Русинами, в рідним краю.

По сьвітло удалім представленю розпочав ся баль. Затарабанила, заторохкотїла музика і розпочавсь танець. Якийсь кручений, ломаний на всї боки. Дивлюсь і очам не вірю. Питаюсь одного Русина, котрий близько мене стояв, що се за танець, а той відповів, що сей танець називаєсь „піґертанець". Майже цїлий вечер танцювала молодїж тілько той улюблений „піґертанець". А деж наша коломийка? Деж наш охочий козак? Де наші краєві танцї? Та ще на тім не конець. Де станеш, учуєш всякі слова, тілько не наші. А в найлїпшім разї половина слів руських а друга половина чужих. Се виглядає так, як в штучцї „Знімчений Юрко". Чиж той Петро, котрий в Галичинї носив природні вуси та ходив в хлопськім кожусї, приїхавши тут до Америки і обголовши вуси, надягнув ковт, тай самий став вже з Петра „Піто-ом"? Чиж він вже встидаєсь своєї рідної мови, котрої його мати ще в колисцї вчила? Чиж Русини, прибувши з старого краю в Америку, забули вже, що вони Русинами, що повинні своє берегти, як сьвятощі, повинні гордитись своєю народностю, та не дати утонитись в мори чужинців. Красно то дуже вміти всякими язиками говорити, але на руськім бали повинно говоритись тілько по руськи, а танцювати руські танцї. Сумний то вигляд на будуче. Може моя допись стрінесь з критикою, але я таки від своїх поглядів не відступаю.

Володимир Яськевич.

З Millville, N. J.

Еще в 6-ім числї „Свободи" з 6-го лютого с. р. була поміщена моя допись про заснованє 351. відділу Р. Н. Союза і Бріджтонї. Та позаяк та допись не принесла користи для тогож відділу, тому подаю пов. читачам „Свободи" як і членам тогож відділу до відома, що я не мав на думцї нікого в тій дописи образити, а радше думав, що по тій дописи приступлять всї бріджтонцї до тогож братства як і до Р. Н. Союза. Я думав, що по нїй той відділ скоро зросте в десятки членів, бо і так перший раз зорґанізувались бріджтонцї в один кружок, помимо того, що від довшого часу богато Русинів-Українців живе в тій місцевости. Тимчасом в кілька неділь по тій дописи довідуюсь від членів 351. від., що до тогож братства ніхто більше не приступає, помимо того, що хотїлиб вступити, а то тілько з сеї причини, що я назвав бріджтонців піяками.

Я однак рішучо заперечив, начеб я загально назвав бріджтонців піяками, бо ані їх так назвати не можу; але тілько я писав до „Свободи", що справа заснованя відділу не пішла так скоро як в Мілвіл, бо здаєсь, що хтось був зачемеричений. Пишучи се, я написав правду, бо самі члени мусять признати, що був один такий, що подібно мав щось більше в голові; бо о скілько пригадую собі, то як він ходив до лїкаря, який виповнював лїкарські сьвідоцтва в другій кімнатї, то сей спитав його, кілько нинї пив пива; на се дістав лїкар відповідь, що 25 або 30 фляшок. Через то лїкар не приняв сего чоловіка. Але сего чоловіка і в Бріджтонї вже більше нема, та інформуючі мене люди говорили, що більше подібних йому тут знайде ся. Та поступкови згаданого чоловіка я богато не дивував ся, бо то був тодї Йордан.

Тим членам, котрі говорили зі мною тогди о тій справі при нагодї як був д. Демидчук в Бріджтонї, я відповів, що тілько того могла та допись образити, хто почував ся до того, що він є піяк, але нїколи братство, котре добре держить ся. А братство знова не зростає з сеї причини, що як мене тепер інформують урядники тогож братства, що коли говорить ся кому, аби вписав ся до братства і Р. Н. Союза, то дістане ся коротку відповідь, що „ми піяки". *Тому заявляю, що я нїколи нікого в Бріджтонї за піяка не мав і не маю, бо там сальонів цїлковито нема.*

Рівнож братство сьв. Володимира, від. 351, помимо всяких кирипь і підбурювань зі сторони деяких людий, не упало, але кріпко держить ся, тож є надія, що і ті всї, котрі чулись через мою допись ображеними, рівнож тепер приступлять до того братства як і Р. Н. Союза та будуть спільно боротись о красшу долю; а ще тим самим будуть і обезпечені на случай нещастя, котре тут в Америцї кождому з нас за плечима. Бо про щож можемо тут гарнїйшого думати, як не про будучність, де би вона нам не була. Тому всї як один, бріджтонцї, приступіть до істнуючого вже у Вас брацтва сьв. Володимира, від. 351. Р. Н. Союза, та станьте разом з другими під синьо-жовтий український прапор Р. Н. Союза; і покажіть ворогам, що нас є сила велика, не до розбитя.

Бо наш народ не впаде;
не згине, не вмре;
ні вража сила
його не зітре.
Нї підлість московська
нї Сибір, нї кнут,
нї давні, батьківські
провини, нї блуд,
не вдіють оттого,
щоби він ізчез;
бо він вже душею
і серцем воскрес!
Воскрес він душею
і серцем жиє,
і крильми до неба
надійов він бє.
Та дзвонить на сьвіт весь
ту пісню одну:
Вставай Україно,
з вікового сну!!!
Вставай Україно,
Ти мусиш нам жить,
щоб дїло велике
на сьвітї робить.

* * *

Ті три фармери з Пітман, Н. Дж., котрі дали менї свої адреси, що приступлять в тім містї, де я маю з'орґанізувати відділ до Р. Н. Союза, зволять менї ще раз написати, бо я згубив їх адреси в Філядельфії, коли з ними розійшовсь.

Василь Морозович,
22 Sharp St., Millville, N. J.

З Yonkers, N. Y.

Годї менї здержати ся, аби не відізвати ся до наших йонкерських Русинів з отсими гіркими словами. Годї — бо не можу довше спокійно дивити ся, як наша, колись славна на цїлу Америку, громада, нидіє. Від часу як полишив нас наш незабутний нїколи провідник, о. Тимкевич, від тоді почуте народньої лучности, почуте любови і згоди почало упадати і дійшло остаточно до нинїшної загальної, а так страшної байдужности.

І тому, наче чую, як кличе до нас о. Тимкевич: Воскресіть з Христовим Воскресенєм! Киньте ненависть і незгоду а обновіть ся у любови і згоді! Станьте всї як один до народної роботи, спільними силами промощуйте шлях кращій будучности для Вас самих і для Ваших нащадків!

А ми, хоч дорожимо намятю о. Тимкевича, хоч імя його нам незабуте, сьвяте, байдужно відносимо ся до його заповітів, до початого ним дїла. Бо колиб ми дійсно хотїли шанувати його сьвяту память, чи-ж давно не постаралиб ся о побудованє кращої школи? І тому я кличу до Вас, панове комітетові: збудїть нарід, запалїть його серця любовю та витолкуйте йому, що для нас є доконечна школа. Бо тілько в школї наша будучність. Коли буде скликаний мітінґ, я постараю ся представити зібраним вагу школи, та переконати їх, яку принесе нам вона користь. Правда, неодин може сказати, що нам скорше потрібно церкви, бо не маємо місця де помістити ся. Після моєї знова гадки наша церков вистане для нас ще на яких довних десять літ, лиш щоб тілько завести який лад. Чи не можна приміром зробити так: о 8-ій год. тиха Служба Божа, а на нїй проповідь для дїтий і старших. На сю Службу Божу приходилиб дїти, які під надзором двох старших людий згромаджувалиб ся в школї, щоб разом явити ся на означену годину в церкві. По скінченій Сл. Божій дїти і вірні розійшлиб ся а другі моглиб прийти і малиб доволї місця в церкві на Сл. Божій, яка почалаб ся о год. 10-ій. Природно, що заведенє такого порядку завистить від нашого душпастиря, і я лиш піддаю тут гадку, та прошу над нею застановити ся. Коли переведенє її є можливе, ми найдемо доволї місця в нашій церкві для усїх вірних, а й зможемо взяти ся до будови відповідної, а так доконечної для нас школи.

Йосиф Вареха.

З Wheeling, W. Va.

Неодин з нас приїзджаючи тут в чужину, на вільну землю Вашінґтона, не мав того щастя, щоби поселити ся там, де вже суть свої люди, своя церков сьвята, лише мусїв замешкати далеко від своїх, далеко від церкви.

І звичайно в такім місци такий чоловік забував на всьо, що повинно йому бути найдорожшим і невідступним для нього, то єсть на свою мову рідну і свій обряд.

Він не лиш прилучив ся до чужих вір, але ще й відцурав ся своєї мови. А хотяй пізнїйше збере ся в тім місци більше рідних людий, котрі старають ся про свою церков, про свою школу, то люди, котрі передше вже відцурали ся свого, вже не стануть добрими Русинами, лише так, мов тую тростину, в котру сторону вітер хоче, в тую нагинає. Та не тілько, що з такого не буде добрий парохіянин, але навіть коли такий належить до якого товариства, то все старає ся зробити у нїм заколот і незгоду.

Хотяй зі встидом перед читачами „Свободи" але по правдї кажучи, мусимо признати ся, що ми маємо таких людий в нашій місцевости, котрі самі не знають, що вони суть, котрі не тілько що самі зле роблять, але ще й своїх дїтий до того тягнуть: на розказ польських учительок говорять до своїх дїтий по польськи.

Сумне се, але, на жаль, правдиве.

Вправдї не хочу сказати, що заслугують такі родичі на нагану, що посилають свої дїти до польської школи; але попри се вони повинні намятати, що обовязком їх єсть, аби дитина пізнала, до якої народности вона належить. Ми тут в Вілінґ, з жалем мусимо сказати — не маємо руської школи; ба навіть і церкви ще не маємо. Але дасть Бог, що в короткім часї у нас буде так само як і по всїх инших місцевостях.

Завдяки праци о. А. Строцького, котрий не щадить своїх сил, стане у нас нарід зорґанізований в одну сильну громаду. О. Строцький приходячи до нас застав великий нелад і роздор. По розслїдженю причин сего зла, став він заохочувати до спільної працї і в коротцї зискав у людий повне довірє. За його старанєм купили тутешні Русини красне місце під будову церкви на 42 Jacob Str. за $3.500. І хотяй з огляду на мале число людий ся сума не єсть ще виплачена, то однак з помочию Божою в короткім часї виплатить ся.

Завдяки його старанням справило ся кілька річий до церкви, так що неодин видячи то всьо, думав би, що наша парохія давно вже істнує. А то нема ще цїлих 6 місяцїв, як о. А. Строцький прибув до нас. Правда, що люди не щадять жиртв, бо праця йде добре. Суть тут поблизько майни, єсть також много желїзних фабрик, як відливарнї, бляховні і т. н., до єсть велике запотребованє рук до праці і люди несогірше заробляють, бо найменше $1.95 на 10 годин. Не захвалюю тут нашої місцевости, але як обізнаний з обставинами і заробітками по других містах, можу сьміло сказати, що тут праця не єсть тяжка в порівнаню до других міст, а й платня лїпша.

Та не тілько о. А. Строцький працює на поли церковнім, але працює не менше ревно також і на поли народнім; не щадить слів заохоти, щоби люди вступали в члени братства і Р. Н. Союза і завдяки йому братство збільшає ся з кождим місяцем.

Також вчить представленя, яке відбуде ся дня 19. липня. По представленю відбуде ся баль. Весь дохід з того балю призначений на гр.-кат. рус. церков. Хто хоче добре забавити ся, більше довідати ся, най прийде до нас на баль. Не залишу і пізнїйше подїлити ся з читачами „Свободи", єсли буде щось цїкавого в нашій місцевости.

Чл. бр. і Р. Н. С. від. 56.

Ант. П. Чехов.

Кінське прізвище.

У відставного ґенерал-майора Булдєєва розболїли зуби. Він полокав уста горівкою, коняком, прикладав до болючого зуба тютюновий копоть, опіюм, терпентину, нафту, мазав щоку йодом, в ушах у него була вата, змочена в спиритусї, але все те не помагало, або викликувало наклін до рвотів. Приїздив доктор. Він подовбав у зубі, приписав хіну, але і те не помогло. На предлогу, щоби вирвати болючий зуб, ґенерал відповів відмовно. Всї домашні, — жінка, дїти, прислуга, навіть підкухта Петько радили кождий свій лїк. Між иншими повновласник Булдєєва, Іван Евсеїч прийшов до него і порадив полїчити ся завороженєм.

— Тут, в нашім уїздї, ваше превосходительство, — сказав він — десять літ тому служив акцизний Яков Василїч. Заворожував зуби, як не можна красше. Бувало, відверне ся до віконця, цошепче, поплює і як рукою відняв! Сила йому така вже з роду.

— Деж він тепер?

— А після того, як його з акцизи звільнено, живе в Саратові у тещі. Тепер тілько з зубів удержує ся. Як в кого з людий заболить зуб, то й ідуть до него, помагає... Тамошних саратівських дома у себе лїчить, а коли які з инших городів, то по телеґрафу. Пішлїть йому, ваше превосходительство, депешу, що, мовляв, ось так і так... у раба Божого Олексія зуби болять, прошу вилїчити. А гроші за лїченє пішлете почтою.

— Дурниця! Шарлятаньство!

— А ви попробуйте, ваше превосходительство. До горівки великий охотник, з жінкою не жиє, ганьбить на всї заставки, але попри все можна сказати про него, що чудес доказує.

— Пішли, Альоша, — просила ґенеральша. — Ти не віриш в завороженя, а я на собі досьвідчила. Хоть ти і не віриш, то чому не післати? Прецїнь руки від того не відпадуть...

— Ну, гарно, — згодив ся Булдєєв. — Тут не тільки що до акцизного, але навіть до чорта депешу пішлеш... Ох! Нема сили. Ну, де твій акцизний живе? Як до него писати?

Ґенерал сїв за стіл і взяв перо в руки.

— Його в Саратові кожда собака знає — сказав повновласник. Будьте ласкаві писати, ваше превосходительство, в город Саратов, таки так... Його благородію Якову Василїчу... Василїчу...

— Ну?

— Василїчу... Якову Василїчу... а на прізвище... А прізвище ось і забув!... Василїчу... Чорт... Якже його прізвище? Як сюди йшов, памятав... Позвольте...

Іван Евсеїч піднїс очи до стелї і порухав губами. Булдєєв і ґенеральша ждали нетерпеливо.

— Ну, щож? Скорше думай!

— Зараз... Василїчу... Якову Василїчу... Забув! Таке це просте прізвище... цїлком якби кінське... Кобилїн? Нї, не Кобилїн. Заждїть... Жеребцов, чи не так? Нї, і не Жеребцов. Памятаю, прізвище кінське, а яке — з голови випало...

— Жеребтніков?

— Нї! Заждїть... Кобилїцин... Кобилятніков... Кобелєв...

— Може Жеребчиков?

— Нї, і не Жеребчиков... Лошадїнин... Лошаков... Жеребкін... Все не те!

— Ну, якже я буду до него писати? Ти подумай!

— Зараз. Лошадкін... Кобилкін... Нї! Пристяжкін... Нї не то! Забув!

— Так по що, нехай тебе чорт возьме, з радами лїзеш, коли забув? — розсердив ся ґенерал. — Забирай ся геть звідси!

Іван Евсеїч вийшов поволи, а ґенерал зловив себе за щоку і почав ходити по комнатах.

— Ой, батюшки! — стогнав. — Ой матушки. Ох, сьвіта білого не бачу!

Повновласник вийшов у сад, та піднявши до неба очи, почав пригадувати прізвище акцизного:

— Жеребчіков... Жеребковський... Жеребенко... Нї, не то! Лошадинський... Лошадевич... Жеребкович... Кобилянський...

В недовгім часї його покликали до панів.

— Пригадав собі? — спитав ґенерал.

— Нї, ваше превосходительство.

— Може Конявський, Лошаднїков? Нї?

І дома всї на виривки почали вишукувати прізвища. Перейшли всї поли і породи коний, згадали гриву, копита, збрую... Дома, в садї, в службовій комнатї і в кухнї ходили з угла в угол і, почісуючи лоби, шукали прізвища.

Повновласника що хвиля кликали до дому.

— Табунов? — питали його. — Копитін? Жеребовський?

— Нї, — відповідав Іван Евсеїч і піднїсши очи до гори, продовжав думати на голос:

— Коненко... Конченко... Жеребеєв... Кобилеєв...

— Тату! — кричали з дитячої комнати — Тройкін! Уздечкін!

Заворушила ся цїла оселя. Нетерпеливий, замучений ґенерал прирік дати пять рублїв тому, хто вгадає дійсне прізвище, і за Іваном Евсеїчом почали ходити цїлими товпами...

— Гнїдов!... — казали йому. — Рисїстий! Лошадицький!

Але настав вечер і прізвища все ще не найдено. Так і спати лягли, не піславши телеґрами.

Ґенерал не спав цїлу ніч, ходив з угла в угол та стогнав... О третій години рано він вийшов з дому і застукав до вікна повновласника.

Чи не Валахов? — спитав він плаксивим голосом.

— Нї, не Валахов, ваше превосходительство, — відповів Іван Евсеїч і виновато зітхнув.

— Та може прізвище не кінське, а якенебудь инше!

— Їй Богу, ваше превосходительство, кінське. Се навіть знаменито тямлю.

— Ей, ти братчику, без памяти... Для мене тепер се прізвище дорожше, мабуть, від всего на сьвітї. Замучив ся.

Ранком ґенерал знов післав за доктором.

— Нехай рве! — рішив він. — Нема більше сил терпіти...

Приїхав доктор і вирвав болючий зуб. Біль утих зараз і ґенерал успокоїв ся. Коли упорав ся доктор і одержав, що слїдує, за труд, сїв у свою бричку і поїхав домів. За воротами на полю він стрінув Івана Евсеїча... Повновласник стояв на краю дороги, глядів в одну точку собі під ноги і про щось думав. Коли судити по морщинах, які бороздили його чоло і по виразї очий, думи його були тяжкі, томлячі...

— Буланов... Черезсїдельніков... бормотів він. — Засупонін... Лошадський...

— Іване Евсеїч! — звернув ся до него доктор. Чи не міг би я, голубчику, купити у вас пять чверток вівса? Менї продають наші селяни овес, але вже дуже лихий...

Іван Евсеїч тупо поглянув на доктора, якось дико засьміяв ся і не відповівши ані слова, сплеснув руками, побіг до двора з такою скоростию, як би за ним гонила скажена собака.

— Пригадав собі, ваше привосходительство! — закричав він не своїм голосом, влїтаючи у кабінет до ґенерала. — Пригадав собі, дай Боже здоровля доктурови! Овсов! Овсов прізвище акцизного! Овсов, ваше превосходительство! Посилайте депешу Овсову!

— Ось тобі! — сказав ґенерал з погордою і сунув йому під ніс два кулаки. — Не треба менї тепер твого кінського прізвища!

РОДИМЦЇ! ЯВЛЯЙТЕ СЯ ЧИСЛЕННО НА ВІЧАХ, УСТРОЮВАНИХ ПРОСЬВІТНОЮ КОМІСІЄЮ Р. Н. СОЮЗА!

КАЛЕНДАР.

ЧЕРВЕНЬ.

Ч. ст.	Дні	Руські сьвята
26	Четвер	Акилини муч.
27	Пятн.	Єлисея, Мет.
28	Субота	Амоса, Єровіма
29	Неділя	2. Пресьв. Евхар.
30	Понед.	Мануїла
1	Вівтор.	Лиценъ. Леонтія
2	Середа	† Юди ап.

НОВИНКИ.

30-літний ювилей посольської діяльности

сьвяткував 29. мая посол і віцепрезидент державної Ради, Юліян Романчук, довголітний керманич української політики в галицькім соймі і в парляменті.

Побіда.

З Городенки доносять до „Діла": Громадську раду в Городенці в останній каденції була загорнула у свої руки внехнольсько-вірменська спілка при помочи надужить. Проти сеї безправної громадської ради внесли руські міщане і передміщани Городенки протест до намісництва, який воно уагляднило і розписало нові вибори, котрі відбули ся дня 4. с. м. При сих виборах повалила ся лїста посадника д-ра Рошка, а побідила українська лїста.

На ювилейний дар І. Франкови

вплинуло досі на вкладкову книжочку „Дністра" ч. 8000 — 9260 К. 79 сот.

Дитина згоріла в огни.

Дня 29-го м. м. в Нарасві вибух огонь на обійстю Стефана Ничипора і знищив до тла ціле господарство а до того потягнув за собою ще жертви в людях. Жінка пошкодованого, Ганна, хотячи виратувати з горіючої стодоли сплячого в ній хлопця, страшно попекла ся так, що другого дня померла, а хлопець спалив ся на уголь. Місцевий лїкар, др. Задєський, на прошенє бідної родини не хотів іти до хорої, жадаючи 12 корон; начальник громади знова, Нартовський, з усьмішкою глядів на горіюче майно сьвідомого Українця і місто потїхи вицідив крізь зуби: „Видиш, — навіть лєнта тобі не помогла", чим дав доказ своєї нелюдяности, грубошкірости і ненависти до всего, що руське.

Українська справа в російській думі.

В дискусії над буджетом виголосив перед кількома днями в рос. думі знамениту промову поступовий посол, Шінґарьов, котрий остро заатакував російське правительство за його гнет поневолених народів, а головно Українців. Шінґарьов виступив рішучо проти безправств, поповнюваних Росією на „інородцах", які вже перейшли цілу історію терпінь. „У Фінляндії — говорив Шінґарьов — завели чисте російське безправство. Автономію міст в Польщі скалічили. Не відомо, чи скоро покінчать з найблизшим, рідним нам славянським племенем, українським, котре правительство вважає теж за „инородческе". Українському населеню забороняють вчити ся рідною мовою по школах. Розвязують українські клюби і просьвітні товариства. Про тих всіх, що збирають на памятник Шевченка, ведуть судове слїдство, як проти злочинців. Хиба се не глум, що на похоронах Лисенка у Київі дозволили промовляти послам галицького сойму, а не дозволили говорити Іванову." Таке поведенє назвав Шінгарьов нарушенем інтересів рідного краю.

Чоловік, який жив в трох столїтях.

Про померлого в Росії М. Струка пишуть варшавські часописи: Уродив ся він в 1793 році в Іспанії, звідки помандрував аж до Кракова, опісля переніс ся до Росії і дожив тут до 120. року. Аж перед 5-ти роками перестав працювати. До кінця житя був горячим іспанським патріотом.

Ченстоховські дорогоцінности.

Поліційні власти в Ченстохові повідомлено, що в селї Чолкови у ватській губернії найшли в лїсі скринку, конвик і пуделко з ріжними предметами. Є підозріне, що сї річи походять з крадежи в ченстоховськім монастирі. Почало ся слїдство в сїй справі.

Новий „пророк".

На виднокрузї православної церкви в Петербурзї появив ся новий „пророк". Григорій, який походить з надволжанських ґуберній. Григорій приїхав до Петербурга, щоби предложити синодови свою „пастирську" відозву п. н.: „Війна Христа проти земської війни цїлого сьвіта". Для оминеня нещасть, просить Григорій о скликанє всесьвітної конференції для заключеня вічного мира і подїлу землї.

Кілько людий живе з хлїборобства?

На се питанє відповідає російське міністерство рільництва такою цікавою статистикою: В Росії займає ся хлїборобством 70.3% всего населеня держави, в Італії 60%, в Австро-Угорщині 55.9%, в Японії 50.2%, в Канаді 46.-7%, в Зєдинених Державах 47.3%, у Франції 46.3%, в Данії 38%, в Німеччині 35.5%, в Бельґії 21.7%, а на конець в Анґлїї тільки 17%.

Цапова війна.

Великий цап, величиною рівнаючий ся майже коневи-куцови, був оноді причиною неабиякої паніки в цілій околици Prince str. в Ню Йорку. „Billy" мав в околици згаданої вулиці свою стайню, з якої вдало ся йому втічи. Золота воля дорога всякому, а вже найбільше цапови, засудженому на вязницю в нюйорській стайни. І тому не дивниця, що ся воля завернула до чиста його цапову голову. І він порішив гідно використати короткі хвилини волї. Передовсїм енерґічно взяв ся чистити вулицю з усїх рухомих столів, столиків і тачок дрібних гандлярів. Де лиш такого побачив, з боєвим заналом припускав штурм; крики, проклони і зойки в усїх мовах сьвіта лунали у воздусї а заатаковані з поспіхом втїкали на чотири сторони сьвіта. В пару хвиль вулиця була наче виметена. Двох поліціянтів бачучи бородатого ворога відважно кинули ся на нього. Але вже в пару секунд потім прийшло ся їм пожалувати свого вчинку. Цап вивернув обох наче околіт соломи, в додатку дручи їх уніформи на шматки. Аж наконець вдало ся якомусь закинути на войовничого цапа лясо і спутаного шнурами повалити на землю. Тодї доперва явив ся якийсь Італїєць і забрав „Billy-ого" з собою.

Епільоґ до катастрофи „Тітеніка".

Між пасажирами „Тітеніка" була молода Французка, панї Брені, що мешкала в Бетін. Її чоловік, Бельґієць, прочитав її імя в лїстах сих, що потонули на кораблю. Він перебув жалобу по жінцї як належало а потім переселив ся до Парижа. Тут запізнав ся з молодою, гарною дївчиною, залюбив ся в ній і замешкав недалеко Парижа. Нараз довідав ся він, що його жінка не згинула, але виратувала ся і надармо шукає його по цілій Франції і Бельґії. Він і його приятелька не бачили иншого виходу з сеї траґікомедії, як смерть. Брені убив насамперед чотирма револьверовими вистрілами в голову свою любку, потім вистрілив двічи собі в голову, але лише ранив ся. Хотїв повісити ся на шлийках, але прийшли жандарми, що побачили його, і перешкодили йому. Жена Брені удала ся до шпиталю і доглядає його щиро. Тепер ще париські присяглї судиї повинні довести сю справу до мирного закінченя.

6-лїтний дірігент.

Неаполїтанець Вільгельм Ферраро диригував недавно в римськім „Авґустею" крім инших трудних композиций також першою симфонією Бетовена. Треба було йому підложити три стільці, щоби зпоза пульпіта заложеного нотами, міг бачити свою орхестру. Хлопець диригував так по мистецьки, що публика не могла надивувати ся. Малий Вільгельм приняв признаня з дистинкцією, вклонив ся і підскакуючи по дитячому побіг за сцену, де зворушена мама нагородила його трома кусниками хлїба з медом. Хлопчина збирасть ся до артистичної подорожи по головних містах Европи.

13-лїтний гімназист убийником.

Дня 29. м. м. 13-лїтний Роман, Юрій Даманін, ученик І гім. кл. в Букарешті застрілив вистрілом з револьвера дївчину, що була на науцї у тамошної кравчині. Б. Андроні, коли вона переходила улицею Петронада. Дївчина згинула на місци. Убийник сам зголосив ся на поліцію, а яко причину убийства подав нещаєливу любов.

Условини довгого житя.

Янанська часопись „Jї шімпо" в Токіо подає такі приписи янанської гіґієни: О скілько можна, як найбільше віддихати сьвіжим воздухом. Завчасу лягай спати, раненько вставай. Памятай отворити вікна в спальнї. Пий легкий чай і каву, вздержуй ся від алькоголю і тютюну. Їж мясо лише раз на день. Рано скупай ся в горячій водї. Шовк кинь до печі, носи як найгрубше льняне білє. Один день в тижни не працюй. Вистерігай ся всякого зворушеня. Єсли хочеш довго жити, жени ся скоро; коли тобі умре жінка, жени ся другий раз. Не входи до дуже горячого помешканя. Єсли будеш придержувати ся сих приписів будеш жити найменше 100 лїт!

Клявіші з молока.

Якийсь анґлїйський хемік по довгих дослїдах прийшов до висліду, що зі збираного молока можна зробити твердий матеріял, маючий всї власности слоневої кости, а о много від нього дешевший. В анґлїйськім місті Aroud вже навіть побудовано фабрику, яка перераблює молоко в величезних скількостях на твердий матеріял, званий сиролїт. Отсей молочний продукт вже вийшов в торговлю та став ся вельми покупним продуктом. З нього виробляють не лиш клявіші до фортепянів, але також ручки до парасолїв, рами, гребенї і т. п. річи.

Бандити напали на потяг.

В ночи з 17-го на 18-го с. м. двох замаскованих бандитів в віддаленю яких 10 миль від Спрінґфілд, Масс., задержали поспішний потяг, знаний під назвою „Diamond Special". Бандити під грозою револьверових дул приневолювали прислугу відчіпити льокомотиву і експресовий віз від прочих ваґонів і поїхати півтора милї дальше. Тут казали задержати льокомотиву і намагали ся розбити стальову касу в експресовім возї. Тимчасом прислуга поїзду, що остала ся в полишених особових ваґонах при помочи найблизшого телефону призвала поміч. Явив ся шериф з охотниками і почала ся правильна битва. Кулї револьверові градом сипали ся з обох сторін, не ранячи однак нїкого. Однак бандитам не на руку була ся перерва і тому вони присилували машиніста опять відїхати пару миль. Тимчасом поновили свої з'усиля, щоби розбити касу: та се їм не вдало ся. Один поліцман та справоздавець часописи, які надбігли, після всяких правил етики і военної штуки дістали ся до неволї. Але остаточно наспів таки значнїйший віддїл поліції зі Спрінґфілд, охотники та споре число членів стейтової леґіслятури. Бандити, зміркувавши, що не дадуть собі ради з так значною чисельно перевагою, драпнули і мимо найенерґічнїйших пошукувань, пропав по них всякий слїд.

Діоген в спідници.

Новий Діоґен в жіночім уборі появив ся в Ташкентї (Росія). Недалеко кріпости лежить при улици бочка, піддержувана з обох сторін великими камінями, аби не покотила ся дальше. Тут найшла собі приют молода женщина. Хто переходить попри бочку, мусить звернути увагу на сучасного Діоґена в спідници, а дехто з цікавійших зачинає з сим „ташкентським чудом" розмову. Говорив з нею і співробітник місцевої ґазети. — Жінка ся відповідає на всї питаня дуже радо. Так пр. на питанє, чому вона знайшла собі сталий приют в бочці, відповіла вона, що їй там дуже виґідно, а на питанє, чому нічого не робить, сказала: „Та що, за вісїм рублїв в місяць треба виходити свої ноги і вимучити руки й спину... Краще вже полежати в бочці!"... Чи-ж не розумна фільософія?

Пригода міністра Георгія на „польській" дорозї.

Міністер краєвої оборони Ґеорґі заїхав несподївано без заповіди до Калуша і відвідав військову стаднину в Завадцї. Міністер набрав при тім наглядного переконаня що-до лихого стану доріг в калуськім повітї, бо в дорозї до Завадки зломив дишель і вісь повоза. Дорога з Калуша до Завадки виносить пятнайцять кільометрів, будова її була грубо субвенціонована видїлом повітовим в Калуши через довгі лїта, та мимо того знаходить ся вона нинї в такім станї, що міністер війни панським повозом і панськими кіньми їхав пятнайцять кільометрів з Калуша до Завадки чотири години з додатком, що поломив повіз і жалував ся перед калуськими властями, що пообивав собі боки і буде мусїв довший час лїчити ся. Подорож міністра до калуського повіта буде мати ту користь, що може правительство прийде в поміч бідному калуському повітови в цїли поправи доріг.

Цловий законопроект в сенатї.

Демократичну цлову тарифу предложено 20-го с. м. сенатови, який зараз по полудни оголосив її публично. Поправки пороблені сенатом знижують значно цло, предвиджене в законопроектї демократів в дуже богато случаях; всеж таки загальний дохід держави з цла правдоподібно піднесе ся о 5 міліонів долярів річно. Се осягнено через наложенє 5 центів цла від бушля ввожених бананів. Також і податок особисто-доходовий уляг деяким змінам. Приватний маєток нежонатих до висоти 3.000 дол. лишає ся вільний від податку. За те приватний маєток чоловіка і жінки підлягає кождий з осібна оподаткованю, а не як до тепер, що лиш маєток мужа оподатковувано, а маєток його жінки, хочби і як високий, був вільний від податку. Найлїпше ще вийшли батьки родини, бо їх маєток до висоти 5.000 дол. евентуально може бути вільний від податку; іменно 3.000 дол. оставлено вільних від податку на рахунок батька, 1000 для матери а по 500 для двох дїтий. Лишень коли жінка має власний маєток понад 3.000 дол. вартости, то тодї і вона мусить платити податок, без огляду на се, кілько податку платить її чоловік. Цло від ввожених в границї товарів сенат рівнож в дуже богато случаях знизив. Вироби з каміня і шкла і всякі роди цементу увільнено зовсїм від цла; цло від телескопів, мікроскопів, фотоґрафічних апаратів і т. п. знижено з 45 процент на 25 процент вартости від ввоженого предмету. Металї, як желїзо і сталь звільнено зовсїм від цла. Цло від автомобілїв не коштуючих висше як 1.500 дол. знижено з 45 на 30 процент, а цло від моторових біциклїв з 40 на 25 процент. Для нас найінтереснїйше буде се, що цло від мяса і пшеницї зовсїм знесено. Цло від вівса знижено з 10 цент. на 6 від бушля а горох з 15 на 10 цент. від бушля.

Не менче сенат усунув ще дві важні причини в зреформованій демократами цловій тарифі, які наробили були свого часу в Европі великого шуму. Іменно був проект, аби всяке цло від кождого ввоженого тут товару, єсли він находить ся на американськім корабли, знизити о 5 процент. Сю ухвалу Палати Послів сенат зніс. Другим, важнїйшим „каменем преткновенія" було жаданє, що та держава, яка хоче користати зі зниженої тарифи, мусить дозволити американським аґентам переглянути книжки експортової фірми; а се на то, щоби аґенти провірили, чи дійсна вартість висиланих товарів є така сама, як і зазначено на відповідній фактурі. Ся постанова викликала цїлу бурю протестів у нїмецьких фабрикантів і се було головною причиною, чому Нїмеччина катеґорично відмовила брати участь в всесьвітній виставі в Сан Франціско. За Нїмеччиною пішла Австрія, Швайцарія та усї инші европейські держави, так що дотепер в виставі в Сан Франціско приобіцяла взяти участь з Европи лиш одна-одинока Франція. Можливо, що тепер знесенє сеї постанови спонукає европейські держави змінити свої рішеня що до участи в виставі. Палата Послів, у якій ухвалено оба згадані законопроекти, які тепер сенат заветував, правдоподібно — як се і звичайно діє ся — уступить.

Перенесенє почаївської ікони.

Волинський архиепископ Антоній доніс синодови, що ізза повного успокоєня на російсько-австрійській границї, він уважає можливим перенесенє ікони почаївської Богоматери назад до Почаївської лаври. Ікону перенесли торжественно дня 27. м. м.

Положенє на Балканї.

Якось пару днів тому виглядало, що політична ситуація на балканськім півострові виклярує ся і вже раз устане там пролив крови. Здавало ся, що завдяки енерґічній „порадї" батюшки-царя балканські держави переведуть у себе демобілїзацію армії та піддадуть ся під його мировий суд. Ще і та обставина казала сподївати ся мирного полагодженя спору о подїл добичи: французьке правительство зовсїм недвозначно дало до порозуміня своїм банкирам, щоб сї не важили ся удїляти балканським державам найменчої пожички, аж доки сї не розпустять свої війска. А що в теперішних часах до проваджeня війни необхідні суть три річи, іменно: гроші, гроші, і ще раз гроші, тому в Европі загальною була думка, що сей поступок Франції скорше ще причинить ся до порозуміня і заключеня мира, як всї поради і зазиви царя. Та видко, що дрібні балканські народи мало дбають про волю великої Европи. Телеґрами з 20-го с. м. донесли, що Болгарія поставила Сербії ультіматум: щоби Сербія протягом тижня опорожнила спірні землї зі своїх війск; в противнім разї Болгарія буде приневолена оружною рукою впімнути ся о них. Телеґрами знова з 21-го доносять, що Сербія анї не думає вволити волю Болгарії. Що більше, Чорногора заявила ся піддирати справу Сербії і вислала вже 10.000 війска, яке поспішними маршами йде на спірну територію, аби там скріпити сербську армію. В наслїдок непевного положеня Австрія опять зібрала на границї сербсько-чорногорській 40.000 війска.

Чим має бути редактор.

На се питанє відповідає дуже влучно одна нїмецька часопись в слїдуючий спосіб:

„Редактор має бути „всїм і вся", істотою всесьвітною, що повинна і мусить все знати. Редактор потрафить длятого о всїм писати, бо о всїм знає, бо в кождій справі є фаховцем. Є він лїкарем, є і судією, що проголошує вироки, а рівночасно сповняє функцію адвоката публичної опінії. Як кравець уживає ножиць, а також як переплетник послугуєсь клеєм і ґумою. Як ловець гонить за новинками і друкарськими ошибками, а як рибак ловить в мутній водї рибу. Є він малярем, що мусить гарно кождий факт змалювати, як і пофарбувати своїм „сосом". Як господар і провідник сїє зерно, а як критик старає ся, щоби не зійшов кукіль. Є він ковалем, бо кує блуди людські доти, доки не видно поправи. Кождий токар повинен піти до редактора на науку, коли хоче писати добрі вірші. Редактори є піонірами поступу, а топниками, що розпалюють суспільність горячими словами. Редактор є „поетом народа" і різьбарем, що долотом оброблює людську глупоту. Як голяр мусить голити ворогів без мила, не сьміє на них лишити анї одного волоска, а часом мусить і своїй суспільности добре змити голову. Редактор мусить вимітати сьміте з людського сьмітника і як водонос черпати воду з моря знаня. Редактори мають виключний привілей годувати „качки" ґазетярські."

До сих уваг нїмецької часописи треба додати, що український редактор, побіч сього всього, має ще спеціяльні обовязки, бо мусить бути аґентом торговельним, що має полагоджувати всї інтереси своїх читачів і передплатників і зносити терпеливо як страстотерпець примхи вередливої руської публики, якій, від коли сьвіт сьвітом, ще не догодила нї одна своя часопись. Кожда добра, лиш своя зла.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтара або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годне гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

ГОСПОДАРКА В НОВІМ Р. Н. СОЮЗІ.

I.

Задумуємо отсе подати нашим читачам кілька статий, у яких буде мова про найновійші події, що мали місце в новім Р. Н. Союзі, заснованім — як відомо — на те, щоби повалити, а бодай сильно ослабити, нашу стару орґанізацію, наш Руський Народний Союз.

Свої поміченя зачнемо від тої хвилї, котра при нормальних обставинах є найважнїйшою в житю кождої орґанізації, то є від конвенції. Послїдна (друга з ряду) конвенція Союза Нр. 2 відбула ся, як звісно, в Ню Йорку на днях від 19—24 мая с. р., отже тягнула ся через цїлих 6 днів. Про сю конвенцію говорить ся тепер дуже богато скрізь по руських громадах в Америці, бо **такої** конвенції на земли Вашінґтона ще доси нїколи не було... Обговорити сю конвенцію із всїми подробицями, зовсїм так, як вона справдї виглядала, — нема сили у звичайної людини... Тут би треба великого таланту та неабиякого пера, щоб розповісти докладно усе те, що діяло ся на тій „поступовій" конвенції, між „поступовими" людьми...

Заки скажемо своє слово в тій справі, наведемо наперед голоси тих русько-американських часописий, котрі про минулу конвенцію нового Союза щонебудь доброго чи злого сказали. Наших читачів просимо, щоб они усе те, що в тій справі буде обговорювати ся **на стовцях „Свободи"**, уважно прочитали, над прочитаним зріло й поважно застановили ся, критично розібрали і **— як то кажуть —** добре перетравили... **З** такого читаня вийде велика користь для людий, не заражених новосоюзовським поступом...

Щоб нїхто не посуджував нас о злу волю, що — мовляв — паламарі від **католицького Союза** кують собі капітал з чужої недолї, ми даємо перше слово самій таки „Народній Волї", бож вона є ще й доси орґаном нового Р. Н. Союза, і вона знає найлїпше, що, коли, де, як і чому се або те стало ся.

Отже в першім поконвенційнім числї „Народної Волї" (з дати: Скрентон, Па., четвер, 5-го юнія, 1913. Ч. 23.) читаємо ось таку передовицю п. н. „По Конвенції". Наводимо сю редакційну статю дословно і без нїяких змін, бо вона — як се самі читачі осудять — має свою вартість...

„Минулого тижня — так звучить згадана передовиця — відбулась трета з ряду Конвенція нового Руського Народного Союза. Конвенція ся відбулась в місті Ню Йорку, Н. Й., тревала цїлих шість день і була незвичайно бурлива.

„Причиною бурливости Конвенції було се, що бувші урядники, (котрі, як они самі хвалили ся, спасали народнє добро перед тими, котрих они з урядів поскидували), стали і на Конвенції продовжувати свою полїтику, яку они вели за послїдних кілька місяців, від коли захопили власть у свої руки.

„Була се „полїтика" терору і пятики. Людий тероризовано; дописувателїв кількох українських часописий не допущено на галю, деяким делеґатам відбирано право присутности на Конвенції, иншим віднимано право слова, або голосу, накладано на них великі кари, а ще инших викидувано просто за двері на улицю. У парі з тим всїм ішли зьвірячі майже вигуки членів „державної" партії, і пятика без краю. Говорять, що оден кандидат на одного з головних урядників видав на пятику внесне 700 долярів, а весь кошт его старань о сей уряд перед Конвенцією і на Конвенції сягає суми 1500 долярів. Инші кандидати також повидавали на „аґітацію" менчі або більші суми. Верхом однак брутальности і некультурности з боку сих людцїв треба вважати розбійничий напад в білий день на одного з делеґатів, доктора Кульчицького зі Скрентон, Па., який одначе на щастє закінчив ся лише невеликим ушкодженєм доктора, хоча при трохи лише відмінних обставинах міг був скінчити ся смертію нападеного.

„Ось таке поведенє проводирів „державної партії" відкрило очи більшости делеґатів і они в суботу, дня 24 мая, видали свій осуд. А осуд сей був для проводирів полїтики терору незвичайно болючий, бо на стокількадесять усїх відданих голосів упало на них заледви по 1, 2, 3, словом лише по кілька голосів, коли противно ті, кого вони в „Народній Волї" за кілька місяців рабізниками громадського добра описували — повиходили урядниками значною більшостю голосів. З поміж тих, що послїдними часами принесли стільки стиду і втрати нашій орґанізації — нї оден не вийшов урядником. Огірченє проти них на Конвенції було незвичайно велике і оно неначе могучий гураґан змело їх з арени публичної дїяльности.

„Урядниками на слїдуючі два роки вибрано слїдуючих:

Ів. Аґтимович, голова	75	гол.
Анд. Бучак, місто гол.	44	„
Мих. Беля, писар	99	„
Іл. Романишин, заст.	25	„
М. Саламандра, скарб.	65	„
Д. Порада, заступник	61	„
П. Миґасюк, контрольор	97	„
П. Гром, контрольор	79	„
Вас. Бадан, контрольор	53	„
Анна Кульчицька, радна	59	„
Ал. Курила, радний	59	„
П. Піховський, радний	57	„
М. Музика, радний	46	„
Т. Гищак, радний	34	„
Г. Мрикало, радний	28	„
І. Ардан, редактор	101	„
О. Стефанишин, орґ.	37	„
П. Середницький, заст.	34	„

„Докладний звіт з того, скілько другі кандидати одержали голосів, буде поданий в урядовім конвенційнім справозданю.

Кромі повисших урядників вибрано також 3 членів „Просьвітної Комісії" а се: д-ра І. Кульчицького, І. Ардана і Алексія Бучака.

„З важнїйших ухвал, які мабуть будуть цїкаві для загалу, треба згадати отсї:

„Рішено винятп з народного фонду, який тепер є в касї Р. Н. Союза, 600 долярів і розділити сю суму між дд. І. Франка, М. Павлика і Січинського.

„Зробити одноразовий розмет в користь д-ра Франка по 25 центів від члена.

„Инші ухвали, як сказано, будуть надруковані в протоколї.

„Конвенція коштувала около 4.500 долярів, але помимо сего, що тревала 6 день, в дїйсности вислухала лише справоздань поодиноких урядників і вибрала новий уряд. Майже всю прочу конвенційну роботу поручено усяким комісіям, бо на Конвенції не було на неї часу: его протрачено на непотрібні сварнї і спори.

„А чому? — Тому, бо урядників не вибрано перед Конвенцією при помочи загального голосованя, як се приписує статут, але безправно зломано статут і відложено вибір на Конвенцію.

„Послїдна Конвенція Р. Н. Союза повинна бути наукою не лише для Р. Н. Союза, але і для других орґанізацій, що єсли Конвенції мають сповняти свою задачу, то вибори урядників не повинні відбувати ся в часї Конвенцій але перед ними.

„Та як би оно там не було, минулого вже не вернути і нам всїм, як вірним членам Руського Народного Союза лишає ся тепер не витикати оден одному свої старі хиби, але закотивши рукави взяти ся щиро до працї, щоби не лише направити усе лихо, заподїяне незгодами, але і піднести сю нашу молоду ще орґанізацію на сей ступінь, на якім она стояти повинна".

В просьвітній справі.

„Як дбаєш, так і маєш".
(Народна приказка).

Народна думка творить без всяких претенсий на славу чи то користь дуже часто мудрі річи. Що може бути простїйше, вірнїйше від висше наведеної народної приказки? Але в її простих словах захована велика думка, мудра думка.

Кожда людина інстинктовно дбає передовсїм про своє матеріяльне становище, щоби не згинути в морі людий від всякого лиха. Чимало тих нещасть з чоловіком трапляєть ся. Зовсїм неждано, не бажано воно загостить до нього і злим усьміхом засьміє ся. Само житє вставляє всякі перепони в житевій стежці людини і з тими перепонами чоловік бореть ся до цвинтарної ями. Житє — боротьба, кажуть люди. І кожде сотворінє бореть ся за своє істнованє, за своє житє. Хтож побіду справляє? Хто гордо над ворогом кепкує? Хто має насолоду від тої боротьби? Хто не чари, солодкі чари житя?...

А воно таке хороше, таке принадне...

Сильний! — відповідає житевий досьвід.

В чому-ж сила?

Колись, в давні часи, найпершу ролю грала фізична сила. Хто мав більше мязів, був хитрійший, той справляв бенкет над противником. Але тепер часи змінили ся. Тепер грубою фізичною силою богато не вдієш. В наші часи, коли занапувала людством наука, фізична сила не може відгравати першу ролю, а противно, з кождим роком вона уступає місце **знаням**. Тепер **знанє**, просьвіта, є могутньою силою. Хто має більше тих наукових знань, той сильнїйший, той подолає.

Хитрість і нахабство теж богато не зроблять. Кажуть люди так: що з ними цїлий сьвіт пройдеш, але назад не вернеш ся — не повірять...

Коли ми хоч трошечки уважнїйше придивимось до житя людий, як одиниць так і цїлих націй, то побачимо, що та людина, котра має більше знанє і та людина, котра має більші скарби культури — краще провадить своє житє, насолоджує ся чарами свого істнованя.

Ті нації, котрі ще ось недавно були зовсїм непомітні на обрію сьвітового житя, не відгравали нїякої більшменш поважної ролї в полїтичних стосунках межинародних, на наших очах стали сильними, могутніми і з ними тепер рахуєть ся весь сьвіт, прислухують ся до їхнього голосу всї инші культурні нації й величезні держави.

Чи не на наших майже очах відродила ся в могутню державу Японія? Чи давно ще Чехи були непомітні в сьвітовому житю людства? А що робить ся на Балканах? Якась купка Альбанців і то уперто бореть ся за свою незалежність. А їх досї уважали за дикунів.

Щож ми робимо, члени 38-міліонової нації?!... Коли ми скинемо з себе одвічне ярмо рабства? Коли спекаємо ся гнету пануючих „братів"?...

Народ наш в неволї по обох боках кордону. Він зазнає страшенні утиски і одвічно остаєть ся в економічній неволї. І нїякого просьвітку не видно, крім... фраз.

Наш народ — якийсь чудний народ. Вся його історія складаєть ся з якихось непорозумінь, а зрада і недбайність про національні й культурні богатства і інтереси поховали його в могилу живцем. Замість високих, сьвятих національно-культурних інтересів завсїгди починалась особиста ворожнеча серед проводирів, а справою користували ся наші вороги.

Се в історії... А тепер? Чи тепер не те саме? Чи минувша щойно конвенція 2-го Р. Н. Союза не сьвідчить про те? Чи всякі дрібні, особисті, не варті й доброго слова справи, навіть не справи, а якісь перекупські пересуди поміж численними орґанізаціями ось тут в Америці не сьвідчать про брак ширших інтересів, про вузкоглядність поглядів?... Яку працю роблять всї ті братства й товариства, так рясно розсипані по всїх містах Америки? Тільки працю, яку дїйсно можна назвати працею корисною для нашого народу, для його відродженя. А прецінь в кождому місці, в кождій українській кольонїї в Злучених Державах є таких братств і товариств нераз по кілька десятків... Умови американського житя далеко красші для дїйсної працї над своїм відродженєм ніж в старім краю, а її не видно. Чи може вся вага їхньої працї полягає в особистому ворогованю? Гай... гай...

Сумно...

Менї можуть закинути, що я не знаю американських обставин і тутешнього житя. Мушу відповісти, що хоч я короткий час в Америці, але сї обставини вже досить добре знаю. А що може не знаю подробиць всяких пльоток, то я їх і не хочу знати, не хочу плазувати в їхньому багнї, бо є більш сьвітлі ідеї, до котрих повинна стреміти кожда людина. Крім того, богато й не треба, щоби зрозуміти ті плиткі, міщанські обставини.

Повірте, шановні громадяни!...

Можливо, що на мене посиплять ся всякі доречні і недоречні нарікання і критика ріжного сорта. Я се знаю! Але не боюсь, бо хоч доведеть ся зазнати неприхильности до себе, — я переконаний, що кажу **правду**.

Тепер забираєть ся „Просьвітна Комісія" до просьвітної працї серед українського народу в Америці. Така праця давно потрібна, бо тільки через знанє здобудемо собі волю, як полїтичну так і економічну. Чи не краще згромадити ся всїм, хто чує себе Русином-Українцем, в одну поважну орґанізацію „Просьвіта" і разом провадити працю для будучого визволеня з нетрів темноти. Хтоб куди не належав, чи до 1-го чи до 2-го Р. Н. Союза, чи до братства чи товариства, чи член полїтичної партії чи вільнодумець, а разом стати до просьвітної працї. В єдности сила!...

Всї культурні народи мають такі товариства, так невжеж ми з останніх? Невже нема у нас національного почутя й солїдарности хоть в тім пунктї? Коли так, то вся справа українського відродженя буде так идїти, як ми одвічно идїємо в полїтичній та економічній неволї... бо, як дбаєш, так і маєш....

Я сим зовсїм не хочу когось мирити, боронь Боже! Навіть і в думцї не припускаю полагодити ріжницю в поглядах. Кождий має право мати свою думку, свої переконаня і чесно з гордістю їх боронити. Але в просьвітній справі — невже хто може щонебудь закинути, чи повертати проти, безглядно на партії і переконаня?!...

Ол. Неприцький-Грановський.

ВІСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

В Галичині тепер вибори до сойму... Що се таке галицькі вибори і як вони відбувають ся, се звісно скрізь по цїлому сьвіті. Хоч новий галицький намісник, др. Коритовський, заявив публично, що вибори будуть відбувати ся леґально, то однак старі виборчі практики мають ще й доси свою дотеперішню славу і силу. Польська шляхта й польська буржуазія, маючи за собою польських старостів і всяких комісарів, а до того розвзухвалена „христіяньским" посланієм польського епископату, переводить вибори на старий лад. Отже, так як і попередними роками, до виборчої урни стають сотки небіщиків, сотки панських форналів, старих ґрінників-хрунїв і инша подібна зволоч. Кілька українських мандатів з курії сїльських громад в чисто руських округах сильно загрожені. До помочи польським гробокопателям станули явно й славно галицькі москвофіли. У своїй продажній пресї вони проголовили клич: валити, де тільки дасть ся, українських кандидатів. А що самі русофіли не мають на галицькім ґрунтї нїякої сили, то заключили явний союз з подільськими шляґунами і вшехполяками. За цїну вибору двох-трох своїх „депутатов у галиційский сейм" обіцяють москвофіли попирати у всїх округах східної Галичини польських кандидатів, розуміє ся противників виборчої реформи. Так отже галицькі „русскіе" задля „лакомства нещасного" опинили ся сьвідомо в таборі заїлих ворогів українського народу і ворогів справедливої реформи виборчої. Незабаром переконаємо ся, чи москвофільсько-шляхотсько-вшехпольський союз вийде усїм тим союзникам на здоровлє...

Наш нарід ще мабуть нїколи передтим не забирав ся до виборів з такою енерґією і з таким запалом та пожертвованєм, як тепер. До сего причинило ся передовсїм почутє конечности переведеня виборчої реформи, а відтак пастирське посланіє руського епископату до вірних в справі соймових виборів і соймової виборчої реформи. Сей пастирський лист наших князїв церкви відбив ся голосним відгомоном не тільки в Галичині, але й по инших краях австрійської монархії, а навіть поза її границями. Над змістом сего пропамятного листа дебатував у Відни дня 3. с. м. Український Клюб і ствердив одноодушно і з повним признанєм, що пастирський лист вказує на сильний контакт з народом і його полїтичними провідниками при оберіганю всяких засад католицької церкви, та що виступає за чистими виборами і за додержанєм компромісу в справі соймової виборчої реформи. Клюб постановив висловити повне признанє і подяку руським епископам. В слїд за тою енунціяцією Українського Клюбу посипали ся на адресу наших Владик горячі та щирі подяки з боку усього руського народа, що збираєть ся саме тепер на многолюдних передвиборчих вічах.

Про пастирський лист гр.-кат. епископату розписуєть ся доволї широко уся галицька преса. Орґани тих польських партій, що довели до розбитя угоди в справі соймової виборчої реформи, вибілюють, як можуть, чорну душу своїх біскупів, але се їм не вдасть ся. „Gazeta Narodowa" (орґан подільських поміщиків), хоч як би рада кинути яку-таку тїнь на зміст посланія наших Владик, змушена була признати, що „пастирський лист руського епископату держаний в тонї обєктивнім і вільнім від усяких полємік" (і се власне вирізняє його корисно від обох пастирських листів польських епископів, — додає від себе „Дїло").

Зовсїм инакше ніж „Słowo Polske" і „Gazeta Narodowa" оцїнюють пастирський лист гр.-кат. епископату орґани тих польських партій, що стоять за переведенєм виборчої реформи. „Kurjer lwowski" (орґан людовців) стверджує, що той лист в порівнаню з енунціяціями польських епископів має ту вищість, що є коротший, популярнїйший, демократичнїйший, а саме, „нема в нїм нїяких побоювань на тему радикалїзму та народовластя, чого так боять ся польські епископи". Далї каже Kurj. lw., що слова гр.-кат. епископату, се „полєміка на цїлій лінїї" з польськими епископами. „Незвичайно сильні є ті уступи, — пише далї Kurj. lwow. — де руські епископи остерігають руський нарід перед виборчими лайдацтвами. Таких слів з епископських престолів у нас, на жаль, не чуєть ся часто". В кінцї Kurj. lwow. зазначує, що лист гр.-кат. епископату „звертаєть ся проти обшарників, бо виразно говорить, кого руські посли мають в соймі боронити й вичисляє селянство, учительство, молодїж, духовеньство, міщаньство".

Ще яркійше характеризує противенства між обома епископатами соц.-дем. „Naprzód".

„Лист руських епископів — пише він — в противенстві до листу польських епископів не містить нїяких напастий, а домагаєть ся соймової виборчої реформи і звертаєть ся головно проти виборчих надужить". Далї наводить „Naprzód" відповідні уступи й питає: „Де й коли польські епископи виступили проти виборчих шахрайств? Чи не було би то більше по христіяньски, чеснїйше, пожиточнїйше і гіднїйше, ніж нападати на право і на ліво на цїлі партії, лаяти їх та очорнювати? Тому лист польських епископів був у повній незгодї з польським народом, був нападом на величезну більшість власного їх народу, коли тимчасом руські епископи можуть з гордістю ствердити, що ідуть в згодї з своїм народом. Тільки проти національних ренеґатів, москвофільських аґітаторів православія і царославія, які в інтересї російського правительства старають ся недопустити до польсько-руської згоди і в тій цїли хотять повалити виборчу реформу, звертають ся руські епископи".

Свої уваги „Naprzód" кінчить:

„Отже в повнім противенстві до пп. Більчевського, Пельчара, Саніги, Валенґи і Теодоровича заявляють католицькі епископи ґр. Шептицький, Чехович і Хомишин, що проєктована виборча реформа є „дїлом справедливости" і що в рядах її ворогів „не знайдеть ся жаден добрий христіянин". А проти тої виборчої реформи вирушили до боротьби в тіснім союзї: польські епископи, православні москвофіли, польські подільські шляхтичі, вшехполяки і сіоністи. Між тою компанією, як голосять гр.-кат. епископи, не знайдеть ся жаден добрий христіянин".

На закінченє ще одна увага соц.-дем. орґану: „Веселим фактом в цїлій справі листів епископів є те, що листи проти реформи писав **хлопський** син Біл. Більчевський, лист за реформою **граф** Шептицький".

Окреме становище супроти листу гр.-кат. епископату заняли орґани обох москвофільських фракцій. Напятновані як ті, „для яких пересьвідченєм і народним добром є розказ зза кордону", москвофіли обох фракцій в своїх орґанах вють ся в безсильній лютї і порскають кругом сипною лайки. Щож, від орґанів, які зараз по першім листї польських епископів виступили з похвалами для тих союзників вшехпольсько-подолянцької коаліції, нічого иншого сподївати ся не **можна**. Вре-

цінь і „Галичанинъ" і „Пр. Русь" в справі виборчої реформи стоять в однім ряді з вшехполяками, подоляками і польськими епископами. А що польські орґани вшехпольсько-подоляцько-епископської коаліції лайку на гр.-кат. епископат вважали для себе невигідною, то сю брудну роботу сповнили їх москвофільські прислужники.

На закінчене отсеї статі подаємо нашим читачам ще одну відрадну вістку, а саме побіду української обструкції у віденськім парляменті. Ось що телеґрафують до „Діла" з Відня (6. с. м.): „Послідна українська обструкція проти фінансового пляну і гроза такоїж обструкції в буджетовій комісії увінчала ся повним успіхом. Фінансовий плян усунено з дневного порядку і він буде полагоджений аж по переведеню галицьких виборів. Нинішна „Neue Fr. Presse" признає, що українська обструкція вповні осягнула свою ціль і що спинене правильних праць парляменту залежить тепер виключно від Українців. Те саме признають, обговорюючи успіх української обструкції, всі инші віденські часописи". — А що на се скажуть наші „приятелі"?... Можна легко догадати ся... Одні будуть впевняти своїх приверженців, що успіх політики Українського Клюбу у Відни треба завдячити Полякам, а другі знов скажуть, що се діло... Бісмаркове...

Для заокругленя сих вістий треба ще додати дві важні справи, якими інтересує ся тепер весь загал австрійської монархії. Перша з тих справ, то звісна афера шпіона Редля (який був з походженя Поляком), а друга: санкціоноване цісарем закону про скасоване числової льотерії в Австрії та про заведене льотерії клясової.

Дорогі Родимці!

З рідного краю, з прекрасної закутини рідної землиці звертаємось до Вас з просьбою о поміч. Гуцульщина наша нидіє в темряві, пявки лихварські висисають послідні соки з темного Гуцула, чужинці ширять гниль і деморалїзацію, чудові наші гори винищені жидами за лихву пустошіють, а Гуцул горем і нуждою прибитий гине з голоду.

Тільки просьвіта може уратувати нам сю галузь нашого народа від загибелї, тільки просьвіта позволить задержати загибаючим послідний клаптик землї, який їм еще остав ся.

Маючи се на увазї, гурт доброї волї людий віруючих в відроджене Гуцульщини підняв ся вивести наших братів Гуцулів з темряви і в тій цїли заложив в Надвірній приватну українську ґімназію, що має статись осередком культурного розвою Гуцульщини, а для найбіднійших школярів куплено хату на бурсу. Ціна сеї бурси не велика, бо виносить всего 5.000 К., однак зложити сю суму в умовленім 2-місячнім речинци уплиknown 3 днем 1. серпня 1913 р. ми не в силї, бо крім ґімназії будуємо Народний Дім в Надвірній, а не сьміємо звертатись о поратоване до української суспільности в Галичині, котра є надмірно обтяжена ріжними датками на добродійні цїли.

Уповаючи на Вашу жертволюбивість, звертаємось до Вас з просьбою: поможіть нам, дорогі Родимці, сплатити повисшу суму за бурсу. Кождий цент зложений в жертві на сю благородну ціль принесе стократні овочі. Трийцять школярів, що на разї виховують ся в сїй бурсї, виростуть на добрих синів України і кинуть зерно просьвіти між своїх темних братів і сестер.

Поратуйте нас, Родимці, хотьби найменшим датком. Нехай ні один з Вас не відтягнесь з лептою для сего хосенного діла. Не дайте зісохнути і зницїти здоровому гуцульському племени. Ви живучи між культурним народом, потрафите осудити, якою благодатию для народа є просьвіта.

Датки просимо присилати на адресу п. Осипа Гордійчука, судії в Надвірній.

За комітет „Рідної Школи" в Надвірній.

Осип Гордійчук, голова.
Іван Кирчів, студ. прав, писар.

Всї инші українські часописи американські просимо о перепечатане сеї відозви.

Поміщаючи отсю надіслану нам відозву, просимо горячо наших П. Т. Родимців о ласкаві жертви на повисшу ціль. З нинїшним днем отвираємо в нашій часописи нову рубрику на добродійні цїли, а саме: **„Жертви на укр.-русьну бурсу в Надвірній"**. Ті жертводавці, котрі бажають, щоби їх імена і датки були поміщені в „Свободі", нехай присилають свої центи на нашу адресу, а ми всї гроші вишлемо, куди належить. Не забувайте, шановні Земляки, що наша гарна й дорога Гуцульщина в крайній потребі!

Пастирський лист

гр.-кат. епископату в Галичині в справі соймових виборів і соймової реформи виборчої.

Настали важні часи для народного нашого житя. Реформа виборчого права надасть — як надіємо ся — широким масам нашого селянства і всїм верствам нашої суспільности безпосередну участь в законодатній праці краю.

Справи натури чисто політичної лишаємо провідникам і представителям народної політики. — Не можемо однак бути рівнодушними на питане, як новий устрій краєвої ординації виборчої вплине на моральність нашого народа і як в тім устрою будуть забезпечені засади католицької віри, якої ми і представниками і сторожами; не можемо отже поминути сеї епохи нашого народного розвитку, не висказавши не так особистого суду про справи і особисті наші бажаня, як радше того суду і тих бажань, які нам піддає віра, яку проповідуємо і душпастирський наш обовязок. Длятого як перед виборами в 1907 і при кождій важнійшій нагоді відзиваємо ся і нині разом солідарно до Вас.

В першім ряді мусимо з натиском ствердити і піднести, що справа виборчої ординації мусить бути оперта на справедливости. Нема і не може бути важнійшої засади. Як довго та засада не є стисло переведена, так довго не може бути ладу в краю. Найменша несправедливість в устрою суспільнім з природи річи потягає за собою невдоволене, дає нагоду до виборчих надужить, які лиш псують людий і піддержують огонь братоубийчої ненависти, сеї правдивої зарази житя християнського.

Другим жаданєм християнської науки є такий устрій, в якім по можности були би цілковито усунені всякі ошуканства, нелеґальности і підкупства.

Всякий християнський лад по селах і містах буває що кілька літ розбиваний національною і партійною боротьбою, в якій без згляду на Божий закон, противникови краде ся і фалшує голоси, ошукує ся виборців або неправними способами спинює ся їх від виконаня виборчого права. Є річию наших заступників в соймі і парляменті старати ся перевести ординацію, в якій такого рода леґковажене християнських засад стало би неможливе, або було бодай легко вислїджене і строго каране. Є рівнож обовязком краєвого правительства завести і удержувати лад, щоби ми оба народи у себе і між собою могли мирно по християньски жити. Надіємо ся, що краєве правительство буде так поступати безсторонно і дбати о правний порядок в часї виборів і поза тим часом.

Великою заслугою і нашої і польської соймової і парляментарної репрезентації буде обдумати таке сформуловане виборчих прав, такий поділ чи мандатів чи округів, щоби по змозї було виключене і перекупство.

Нашим і Ваших безпосередних душпастирів обовязком єсть так вчити вірних, так приготовувати їх до виборів, щоби перекупство, всякі погрози і насильства були загальними мнїнями осуджені і карані як правдиві суспільні злочини. Бо без сумнїву продаване своїх пресьвідчень за гроші, накидуване їх силою, або уляганє насильству є браком характеру і чести, а єсть часто і тяжким гріхом.

Цілим серцем бажаємо щирої згоди обох народів. Ми увірені, що коли вдасть ся перевести угоду, заключену в попереднім соймі, стане ся вона підставою мирного пожитя і на будучність.

Вже задовго тревають боротьби поміж нами. Розділені несправедливостию і ненавистию братя витягають взаїмно до себе руку і зближують ся до згоди. Дай то Боже, щоби сьвяте діло мира поміж братьми чим скорше здійснило ся.

Не входимо в суджене о справах, які відносять ся до польської суспільности і не дотикають самої русько-польської згоди, висказуємо однак надію, що представителї польського народа знайдуть на те спосіб, щоби і додержати даного слова, і не наразити на небезпеку католицької віри і Церкви в польськім народі.

З радостию і натиском підносимо факт лучности нашої з народом. Ніякий голос не відозвав ся, який би був нарушив сю гармонію. Лиш ті, що є ворогами католицької Церкви і народа, і все працюють над тим, що може принести йому шкоду, противлять ся ділу помиреня і хотіли би не допустити до діла справедливости, яким має бути проектований закон; на боцї остали люди, для яких пересьвідченем і народним добром є розказ з закордону.

Промовляючи нині в справі виборчої реформи можемо на певно числити, що в їх рядах не найдеть ся жаден добрий християнин.

Стоячи всї солідарно під прапором сьв. католицької Церкви і сьв. Унії нашої Церкви з римським Престолом, під прапором досмертної вірности для нашого Монарха, і добра народа, якого ми душпастирями, можемо бути певні, що наш нарід буде добре уживати виборчих прав, яких для него надіємо ся. Наш нарід занадто привязаний до своєї віри, духовенство за много має впливу, щоби ми мали бояти ся злих наслїдків для Церкви з розширеня на нарід виборчого права. Можемо з него цілим серцем тішити ся, бо ми певні, що коли в законодатних тїлах прийде на дневний порядок справа безпосередно звязана з добром Церкви або віри, наші посли і з власного пересьвідченя і з мандату виборців будуть боронити і Церкви і віри.

Хиба виїмково знайде ся посол, який хотів би іти в розрів з християнськими пересьвідченями своїх виборців і впроваджувати поміж нас релїґійні роздори і ненависти, яких — Богу дякувати — у нас нема.

Ті, яких релїґією чи суєвірєм була сліпа ненависть до сьвященства і які уважали за першу мету своєї праці відібрати нашому народови віру, не даючи йому в заміну нічого, тратять у народа всякий вплив. І все так буде. Посли, які забули би, що вибрав їх християнський, католицький нарід, і в справі віри або Церкви йшли би чи в парляменті чи в соймі проти того, що весь нарід уважає за своє найвисше добро, зірвали би з народом, зриваючи з його найсьвятійшими засадами і мусїли би зректи ся всякого впливу і охоти старати ся другий раз о мандат.

Такі наші засади, бажаня і надії. Не сумніваємо ся, що і духовенство і нарід буде в них одно з нами.

Найблизші вибори будуть доказом сего твердженя.

Звертаємо ся отже до Вас всїх тим словом заохоти. Уживайте чесно і по християньски горожанського права, яке тепер маєте. Не давайте ся ошукувати, не дайтесь перекупити грішми або пятикою, памятайте, що продати своє пересьвідчене є ділом нечесним. При вічах, нарадах і передвиборчих аґітаціях стережіть ся всего, що могло би бути гріхом проти Божого закона і всего, що могло би бути противним державним законам. Будьте осторожні; стережіть ся обмови і клевети, майте до всїх любов але свого держіть ся. Тримайте ся разом, віддавайте голоси на добрих і сьвідомих християн, які би уміли вибрати послом найліпшого кандидата. Вибирайте на правиборців найчеснійших, найбільше характерних людий в селї. Не дайте собі нікого накинути, самі власним розумом і совістю рішайте, кого вибирати.

Потреба нам таких послів, які уміли би в соймі боронити справ Церкви і народа. Потреба нам таких, які знали би, о що і як старати ся для наших хліборобів, для учителів і молодіжи, для духовенства і міщанства і всїх инших верств нашої суспільности, для культурного і економічного її двигненя.

То справа важна, приступайте до неї в імя Боже, з усильною і покірною просьбою о Боже благословене. Нехай Божа благодать буде з Вами. Амінь.

Благословене над Вашими селами і містами. — В імя Отця і Сина і сьв. Духа.

Львів, зі спільної наради 29. мая, 1913.

*

Наступають підписи і поручене до духовенства „докладно і в цілости перечитати сей лист народови в найблизшу неділю і після потреби пригадувати і пояснювати науки в нім поміщені".

Убийство в львівськім учительськ. семинари.

У попереднім числї нашої часописи помістили ми, на основі надісланої до тутешних часописий телеґрами, сумну вістку п. н. „Крівава драма на львівськім унїверситеті". Надавець сеї телеґрами до пресового бюра в Ню Йорку або сам поперекручував назвиска осіб і місце траґедії, або зробили се несьвідомо якісь инші люди (може навіть дотичний урядник в телеґрафічнім офісі).

На підставі вістий з найновійшого „Діла" (ч. 128) справа сеї крівавої драми представляєть ся так: Коли о год. 10-тій (дня 11. с. м.) виходив з салї III-го курсу львівської учительської семинарії професор польської мови Кароль Бутковський, убив його револьверовими вистрілами семинарист Іл. Джиґало. Джиґало вже здавна жалів ся на сикатури сего професора, який питав його незвичайно строго і давав йому лихі поступи. Сикований ученик покладав усю свою надію на те, що буде нині питаний і бодай тепер поправить собі ноту. Коли ся надія завела, доконав атентату.

Поцїлений кулями в голову Бутковський погиб на місци.

На Джиґала по атентатї кинули ся польські семинаристи та хотіли його злїнчувати, але Джиґало боронив ся перед товпою револьвером, а відтак віддав ся добровільно в руки наспівшої до семинаря поліції, яка й відставила його на поліційну експозитуру при улици Садівницькій, а відтак, по переслуханю, до вязниці карного суду при ул. Баторія.

Джиґало є 19-лїтним білявим молодцем, та робить вигляд незвичайно збідованої людини. Його батько Григорій є візником у фірмі проф. І. Левинського. Мати зветь ся Анна. Ілія є пятою з черги дитиною своїх незасібних родичів. При зізнанях поводив ся Джиґало супокійно, до вчинку признаєть ся та подає за причину всяке переслїдуванє. З зізнань виходить, що жив у важкій біді, бо довгі часи обід становив один чай. Намір убитя Бутковського повстав у него в передодень виконаня атентату.

З уваги на се, що в кругах учительського семинаря кольпортують чутку, начеб вчинок Джиґала був вислїдом заговору, слїд зазначити, що Джиґало, який зложив на поліції зовсїм отверті й щирі зізнаня, заявив, що на діло зважив ся сам та не мав ніяких спільників.

Жертва атентату, бл. п. Кароль Бутковський родив ся в Сендзїшові. Був учителем польської лїтератури у львівськім державнім семинари, а крім того префектом семинарійного інтернату ім. Пірамовича. Знаний був здавна з ворожости до семинаристів-Українців. Торік саме за його почином спровоковано бл. п. Чорнія до продажі переписного листка з фотоґрафією Коцка, за що його прогнано з семинаря та доведено до його самоубийства. Неб. Бутковському йшов тепер 32-гий рік житя.

Родичі Джиґала не знали зовсїм про намір свого сина.

ЛІТЕРАТУРНІ НОВИНИ.

Альфонс Доде. Дивні пригоди Тартарена з Тараскону. Переклав Вадим Щербаківський. Видане Товариства прихильників української лїтератури, науки і штуки. Львів 1913, ст. 104, 8-ка. Ціна 1.40 К, в оправі 1.90 К.

Альфонс Доде стає знов улюбленим автором широкої публики. На Україні він тепер давний знакомий. Марія Грушевська дала в перекладі його „Оповіданя", частину „Листів з млина" — а тепер маємо „Дивні пригоди Тартарена з Тараскону" твір, який найбільше дав славу його авторови і давно повинен був бути перекладеним на нашу мову. Оповідане про „відважного" Тартарена, що вибирав ся в далеку дорогу до Сагари, аби там стріляти львів і заслужити собі вічну славу Тарасконців — се майстерна проба сатири, якою Доде заслужив собі на одно з перших місць в лїтературі. — Що до зверхного боку, то книжка видана розкішно. Правдива прикраса її — се титулова вінєта, виконана артистом-малярем Мих. Бойчуком.

Книжку висилає на бажанє Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, ринок ч. 10, за надісланєм крім належитости, 50 сот. на порто.

ЗВЕРТАЄМО увагу читачів на оголошенє Олекси Пушкаря, яке находить ся на стор. 10-ій. Ся краєва руська торговля продає гарні плити ґрамофонічні, прибори січові і українські вишивки.

Волинська леґенда.

(З нових етнографічних записів).

Хто про що клопочеть ся, а селяни про те, що вони з поля зберуть... Се-ж їх жите на протязї довгої, довгої зими, на протязї провесни й весни зголоднїлої! — Однак хоч як ті клопоти голову обсядуть, а думка-фантазія таки своє мереживо снує, утворює дивні байки.

Торік менї трапило ся записати одну таку новітню леґенду на Волинї. Яке її коріня, нехай там угадають инші, я подам лише те, що менї баяно на волинському селї.

Пора була сутужна, саме на-провеснї. Продавали худобу та купували хлїб, годувати сїмю. До того-ж не дуже-то було чим годувати й скотину. А чи добре вродить на полї, — трудно було віщувати...

Під сю пору у нас на Волинї і зявила ся отакого змісту леґенда, що сьвідчить про те, як працює ще фантазія нашого сїльського люду.

Ото — розказувано менї, що в одному волинському селї, недалеко від м. Чуднова, жив один дуже бідний чоловік. Сїмя в нього була чимала: він сам і мати стара (батько вже помер), і четверо малесеньких діточок, і жінка, — лежала хвора. Хлїба у них не було, бо не дородило. А також не дородило й у всїх селян, так що не було в кого й дістати ані кавалочка насущного. А на обійстю була ще всього одна корова, — жінчине придане: годувати її не було чим, тож гонили в поле, аби не стояла перед очима.

А ото як-раз стояв у Чуднові ярмарок: порадив ся чоловік з матїрю та з хворою жінкою, — чи то продавати корову, чи нї? Бо все село оббігав і нїгде не можна було дістати анї трошечки хлїба. Ото взяв сей чоловік корову за ріг і повів з подвіря. Звісно, малї дїти плачуть за коровою, бо то дитяча „мати", годівниця.

До Чуднова на ярмарок ішов сей чоловік вкупі з своїм кумом, з свого-ж таки села.

Ідуть ото вони оба, а за ними і поперед них іде та їде богато всякого народу. Той їде купувати, а той продавати. Ідучи, тихо собі розмовляли. Коли тут їх наздоганяє старець Божий*) і питає: — Куди так чимчикуєте? чи не на ярмарок? — Та на ярмарок: корову продавати, — промовив Іван-кум за того чоловіка. — Погано, — говорить дїд, — що остатню корівчину ведете продавати, але й без хлїба горе! — І подав ся собі далї. Прийшов той чоловік з кумом Іваном на ярмарок і як-раз продав корову за 40 рублїв; купив пуд борошна, дїтям гостинців, жінцї в аптицї лїкарства по записцї, що вже місяць як лїкар написав. Та й собі купив свитину на плечі. Так що всього розтратив вісїм рублїв. А там узяв і подав ся до дому. Та вже йшов сам, бо кум десь відбив ся у ярмарку. Ішов чоловік полем до дому, а сам поспішаєть ся, бо вже сонце заходить. Поки він зайшов до лїска, що стояв біля самого села, як вже й смеркло. Від швидкої ходи його стала пекти згага. І він спогадав, що тут у лїску, недалечко від дороги, стояла малесенька криничка з погожою водою. І він, недовго думаючи, пішов у лїсок до кринички, щоб там води напити ся. Підійшов ото він до кринички, не розглядаючи, і хотїв уже й напити ся, коли тут хтось гукнув: — „А то що"?!... Злякав ся наш чоловік і дубом став. Перед ним стояв сивий, старезний дїд; сам голий, навіть нїчим не-прикритий, тілько поясом підперезаний. Став чоловік той, перелякав ся діда і не знав що робити; він дивив ся то на діда то на криничку; тілько помітив він, що на краю кринички лежали три житні снопи.

— Еге — каже дїд — який ти ласий! А підійми-но ти перше отсї снопики та тодї, як зможеш, то напєш ся й води. — І тут дїд показав на снопи, що лежали край кринички. — Але перше всього, каже, прикрий мене, щоб я не сьвітив перед Божим миром голим тїлом, а за се то я тебе нагороджу, чим би ти тільки схотїв. Оглянув ся чоловік сей на себе, чим би таким прикрити дїда, і зняв з своїх плечий куплену свиту та прикрив дїда. — Ну — каже дїд — тепер бери, переложи сї снопи з місця на місце і тодї напєш ся води. — Підняв чоловік одного снопа, а він такий легенький, що навіть і не чути ваги, такий як перина. Другий сніп був ще лекший. А третий сніп був як камінний. Чоловік не міг третого снопа і на пять вершків підняти від землї. То він тодї зібрав ся з усеї сили і таки переложив до других двох снопів. Та як він тільки що підняв третього снопа від землї, аж із нього посипалось добірнеє жито і полила ся кров червона; поляла ся кров геть біля кринички і в криничку, аж вода в криничцї стала червона.

— Тепер — каже до нього дїд, — подиви ся у сю криничку, чи будеш пити, чи нї?

Глянув той чоловік у криничку, а там і не розібрати, що дїялось: якіїсь люди чогось борухали ся одні з другими і гострі ножі всаджували одни в другого. Чоловік злякав ся і сказав: — Нї, не стану я сю воду пити; тілько ти менї, дїду, краще розкажи, що се значить? — А дїд і говорить: — Ото, сину, перший сніп — то се торішний рік. А другий сніп — то сей, що минає рік. Як бачиш; вони оба легенькі, бо в них анї одного зернятка. А третий сніп — то се рік, що настане; як бачиш, буде і урожайний, бо сей сніп найтяжчий. Але немило будуть його їсти наші люди, бо замість води кровю своєю його замісять і не вбють його у пельку свою... А я самий зву ся „Голод". Ти бачив, що я стояв голий, а ти мене прикрив; за се я тобі дарую третього снопа, котрого ти у дома обмолотиш, і стане тобі до нового хлїба, а новий урожай буде богатий.

І тут Голод став кричати „їсти!" „їсти!" і десь одразу щез. А чоловік сам один остав ся у гаю над криничкою. Нїчого не було, крім трьох снопів; і чоловік сей води вже не пив, а тілько взяв третього снопа і подав ся до дому. Але як прийшов до дому, то дуже вже було пізно.

Чоловік, розказавши про свою пригоду і обмолотивши снопа, намолотив цїлий корець жита і намолов у млинї борошна, та й годує сїмю. Люди-ж кажуть, що сніп і познаки не має, що його обмолочено. І той чоловік як не стає хлїба, то вмолотить з снопа жита на хлїб і годує сїмю. А за ті гроші, що в нього лишили ся, він купив другу корівчину. Кажуть, що сей сніп доти не обмолотить ся, поки не буде новий урожай.

Отсе така леґенда переходить од одного до другого, і всяк, почувши її, каже, що буде врожай, та мабуть вийде й якийсь неспокій поміж людьми, що „хлїб кровю замісять"...

Отак наш селянин собі гомонить...

Клим Полїщук.

*) Старцями Божими в нас називають дідів-лїрників. — Прим. дописувача.

Цілюща роса.

Стомлені спекою, квіти змарнїли,
Ніжні пелюстки згорнули,
Низько схилили ся, ніби зомлїли,
Ніби заснули.

Зглянулось небо на стомлені квіти:
В роси їх пишно убрало.
„Встаньте, знесилені, годї кволїти!" —
Ніжно сказало.

Квіти прокинулись в росах перлистих,
Стали на небо дивитись,
Стали підводить змарнїлеє листя,
Стали молитись...

Так і на душу спадають росою
Сьпіви поета живії,
Будять в нїй радість своєю красою,
Будять в нїй мрії.

Я. Мамонтов.

ШКОЛА З ПЕРЕД 4000 ЛІТ.

В далекій Азії, над ріками Евфрат і Тигр, в тім місци, де колись стояв могучий Вавилон з своїми великанськими будівлями і вежами, нинї є тільки звалища, вкриті по більшій части грубою верствою землї. Як нас історія вчить, жив там давно нарід мудрий, вчений, промисловий, нарід, що перший винайшов письмо, яке від него приняли инші східні азійські народи. В тім народї були великі вчені, зьвіздарі, а про трех таких знаємо з історії біблійної. Але як все на сьвітї згинути мусить, так згинув і тої нарід, а на звалищах великанських міст, засипаних землею, повиростали нові міста.

Вчені дослїдники старинностий, хотячи довідатись, як то давно люди жили, як в них стояла високо наука, штука, промисл, торговля, забрались до відкопуваня тих старинностий і до розслїджуваня житя того старинного народа. Від яких сто років чимало робітників під дозором учених розкопує той край і майже що року вдаєсь їм відкопати то яку будівлю, то яке місто. З відкопаного такого міста учені пізнають, як давно люди жили, які мали хати, як вбирались, як орали, як бились в бою, як писали і т. д. Одному славному ученому довелось навіть відчитати письмо давних Вавилонців, з якого ми довідуємось про історію давного Вавилона.

Недавно тому один учений, на імя Шейль, висланий коштом ряду турецького, поїхав з робітниками в той край та став розкопувати одну гору, сподїючись там відкопати місто. По році тяжкої і мозольної працї вдалось йому натрапити на слїд старого міста. Обережно велїв розкопати землю і не нарушувати відкопаних будівель. В будівлях тих найшов він чимало глиняних табличок, записаних вавилонським письмом. Позаяк таке письмо вже учені давнїйше знайшли і його відчитали, а Шейль також вміє його читати, тому з тих табличок переконав ся, що він відкопав давну вавилонську школу.

Виглядає вона так:

Будована цїла з цегли, подїлена на богато комірок, які були шкільними салями. У кождій такій комірцї знайдено богато табличок, се певно тому, бо як записано одну табличку, то ученик мусїв писати на другій. На деяких табличках письмо було рівне і гарне. Се видко були таблички учителя, бо на рештї табличок було письмо менче вдале і поправлюване. На одній такій табличцї відчитав вчений Шейль таку напись: „Хто скоро навчить ся читати і писати, той буде ясний як сонце." З сего видко, що учителї заохочували своїх учеників до читаня і писаня. На тих табличках глиняних ученики писали кісточками гейби рильцем, бо там знайдено богато тих кісточок. З подій записаних на тих табличках довідуємось, що школа та була заложена 2000 лїт перед Христом, а перед нашими часами 4000 лїт.

З сего видно, що давні вавилонські школи не дуже були відмінні від наших. В нас так само, мала дитина прийшовши до школи, пише на табличцї після взору, написаного учителем на великій таблицї. Наука, штука читаня і писаня мабуть дуже потрібна, коли її люди вчили ся в такій давній старинї. А щож говорити тепер в наших часах, що без письма годї обійти ся. Зрозуміли се люди культурні, тому позакладали як найбільше шкіл для дїтий, шкіл для неграмотних старших людий, аби тільки як найбільше людий вміло читати і писати. Тільки в нас Русинів якось все те йде тупо. Нема відваги тай охоти, а прецїнь річ доведена, що не тільки дитина, але і старий при добрій волї може навчити ся читати і писати в школї для неграмотних. Закладайтеж тому такі школи і ходїть до них всї, хлопи, жінки, парубки неписьменні і вчіть ся. Віджалуйте години в зимовій порі і вчіть ся письма, аби ви були по словам вавилонської пословицї: „Ясні як сонце наукою і знанєм правди!"

Неділя в Австралії.

Анґлійцї виконують недїльний відпочинок з безпримірною точністю. Одначе анґлійська недїля є нїчим в порівнаню з недїлею і пополуднем середи в Австралії. Треба знати, що крім звичайних сьвят, австралїйський робітник і урядник має запевнений в середу пополудневий відпочинок.

Скоро хто ввійде до австралїйської гостинницї в середу з хвилею, коли міські годинники видзвонюють дванацяту годину в полудне, побачить зачудований, як усї кельнерки відвертають ся від гостий та скинувши запаски, опускають льокаль. Наколи гість увійшов до гостинницї на кілька минут перед 12-ою та спромів вже замовити їду, то може йому приключити ся, що кельнерка, яка несе таріль, почувши бите годинника, поставить таріль на найблизшім столї, не дбаючи зовсім, чи гість зголосить ся по нього, а сама відїйде в найбільшім спокою. До одного з театрів, в якім раз відбувала ся в середу пополуднева вистава, увійшов якийсь панок з бородою до половини оголеною, оправдуючи ся тим, що фризієр відмовив йому рішучо оголеня другої половини, бо настало полуднє.

Здаєть ся неімовірним, а одначе є правдою, що в містї Сідней, яке числить пів міліона мешканців, чужинець не дістане в недїлю нїчого з'їсти. Що правда, деякі гостинницї видають потайки страви; треба одначе знати, де є такі гостинницї, а впрочім можна дуже легко наразити ся на арештоване за переступлене розпорядку про сьвяточний відпочинок.

В одній гостинницї находив ся раз в недїлю якийсь Італїянець. Реставратор, бачучи надходячого поліцїянта, віпхнув свого гостя до бічної кімнати, у якій саме тодї находила ся одна з кельнерок. Суворий сторож публичного порядку заглянув і до тої кімнати. Бідний Італїянець, щоби уникнути Іванової хати, хоч давно жонатий, заявив, що дївчина є його нареченою, а кельнерка притакнула тому зізнаню.

На разї Італїянець вратував ся з халепи і не був арештований, наразив ся одначе опісля на далеко гірші неприємности. По якімсь часї кельнерка заскаржила його до суду о винагороду в квотї 500 фунтів стерлїнґів за недодержанє обітницї супружества, а його жінка, довідавши ся про се, зажадала розводу та діставши його, вийшла вдруге замуж.

Правдивий страх огортає Сіднейців, коли зійдуть ся разом два днї сьвят. Тодї цїле місто стає мов мертве. Навіть мерцї людий, померших у передодни сьвят, мусять лежати непохоронені, хоч би загрожували заразою населеню, бо жоден грабар не згодить ся на перерване сьвяточного відпочинку.

крапі і доливали річечку, і ось вона перемогла кант і рясним градом крапель бризнула на підлогу. Евгеній не чув того. У него в серці робило ся якось холодно, тихо, мов там залягала велика порожнеча. Думки зупинили ся, течія образів у фантазії зупинила ся, воля лежала зомліла.

Голосне стукане до дверий сальону розбуркало його з того душевного зомлїня, примусило встати з місця і отямити ся. Машинально він обтер очи рушником, вийшов із спальні, замкнув її за собою і промовивши „Прошу війти" наблизив ся до дверий сальону і відімкнув їх. Двері широко отворили ся і в отворі стояв пан маршалок Брикальський, вистроєний, пахучий, блискучий, усьміхнений, щасливий.

— Чи можу війти? — запитав кланяючись.

— Алеж прошу, прошу, — відповів Евгеній і також легенько вклонив ся.

XXIV.

Пан маршалок стояв хвилину в дверях. Його лице ясніло якимсь незвичайним блиском, очи горіли, на устах тремтів щасливий усьміх, готовий, бачилось, в однїй секунді зірвати ся бурею і ви-

бухнути веселим, сердечним реготом. Потім він широко простер руки і кинув ся на Евгенія.

— Ха, ха, ха! Коханий меценасе! Позволь нехай обійму тебе! Ха, ха, ха! Почтива душе! Ну, дай же поцілувати себе!

І він стискав, майже душив Евгенія в своїх обіймах, не зважаючи, що сей з зачудованем зробив крок у зад хоронячись перед вибухом його щирости, що відкрив уста для протесту і навіть руками силкував ся легенько відсторонити пана маршалка, від якого зовсім не надіяв ся такої інтимности.

— Але-ж ні, ні, не пручай ся! Не можу здержати ся! Таку радість, таку приємність, таку росгіш, яку ти справив менї — золота душе! — я мушу, мушу!...

І він ще раз обняв, ще раз притиснув Евгенія до своєї груди, ще раз прихилив йому до лиця свою напомадовану ріденьку чуприну.

Евгеній пересилував себе і почав усьміхати ся.

— Пан маршалок, як бачу, приходять до мене в подвійно проступнім намірі.

— В подвійно проступнім? Ха, ха, ха! Зараз видно юриста! Прошу, прошу! В подвійно проступнім? Як се маю розуміти?

„віца", а сам анї не моргне, ще й удає, буцїм то й нїчого не знає.

— Пан маршалок ставлять мене в клопітливе положенє. Я признаю ся, що дуже люблю „віци" і рад би також посьміяти ся, але їй Богу не знаю, про що їде мова.

— Алеж коханий пане меценасе! — кричав маршалок знов простираючи до Евгенія свої обійми. — Перед вами властитель Буркотина і говорить вам про дотеп, який ви зробили з його хлопами, а ви ще удаєте, що не розумієте!

— А, так! Се про ваших хлопів!

— Так, так! Ха, ха, ха! Знаєте, ми з жінкою вчора реготали ся так! — — Треба вам було чути, з яким обуренем оповідали нам ті люди — — знаєте, вони у нас із давен давна привикли — — скоро що небудь, з усїм іти до двора. І з тим... Як тільки вернули з міста, зараз до мене. „Просимо ласки панської, ми би хотіли спитати ся, що то за адукат такий. Ми йому віддали свою справу за ту толоку, а він нам каже: ви дурні. Так нам казав, їй Богу! Ви дурні! Що вам, каже, правувати ся з паном за якусь толоку? Що тота толока варта? Тьфу! Я вам не те скажу. Дайте менї тисячу ринських, а я вам виправую весь панський ма-

тати вас яко ідеала моєї жінки! От несподїванка! От правдивий празник для мене!

І він кинув ся обнимати Евгенія, що стояв мов оглушений сею несподїваною сценою.

— А я ідїот і не знав, що я розлучив колись два закохані серця! Ну, привитайте ся хоч тепер як слід! Реґінко! Прошу не женувати ся! Пане меценасе! Я чоловік лїберальний. Борони мене Господи, щоб я хотів стояти вам на заваді. Алеж прошу!... І він узяв Евгенія за руку, щоб повести його до своєї жінки. У Евгенія заклекотїло щось у серці.

— Пане, — прохрипів він, — не маєте права брати мене на глум! Випрашаю собі дуже таке поводженє! Добраніч!

І віділхнувши від себе Стальського так, що сей покотив ся на софу, він хопив свій капелюх і пальто, вибіг на ґанок, відтак на вулицю. Тут усе ще стояв фіякер, якому Стальський забув заплатити і який справедливо розміркував собі, що другий пан, котрого він віз сюди, швидше чи пізнїйше вийде і певно заплатить йому. Евгеній сів на фіякра і вернув до дому. Довго потім він ходив по своїм покою, безтямний, мов одурілий від того, що бачив і чув того вечера. Потім машинально роздяг ся і потонув у якесь важке забутє. А тепер,

що крихта більше чи крихта менше не чинить для мене ріжницї.

— Алеж Реґінко, — мовив Стальський мінячись на лицї, — що се ти говориш? Не компромітуй мене і себе перед гостем, перед чужим чоловіком!

— Пан Евгеній не чужий чоловік, анї для тебе, анї для мене, — спокійно відповіла вона.

— Як то, ти хиба знаєш пана Евгенія?

— Так.

— Ще з давнїйших, передшлюбних часів?

— Ми познайомились були на спільних лекціях музики, — поспішив пояснити Евгеній.

— І ти від того часу не забула пана Евгенія? — допитував її Стальський, не звертаючи уваги на Евгенїєві слова.

— Ні, не забула.

— А, то ти певно крихіточку любила його? У вас жінок така знайомість, то звичайно рівнозначуча з романсиком.

— Крихіточку... ні, — з притиском відповіла Реґіна.

— Ах, браво! — радісно скрикнув Стальський. — Не крихіточку, значить дуже! От гарно! Пане меценас! Дорогий мій! Позвольте пови-

єток, з будинками, фільварками і лїсами". Ха, ха, ха!

Пан маршалок дуже добре наслїдував голос і вимову і жести селян, але при останнїм слові таки не видержав і розреготав ся.

Евгенїєве лице потемнїло. Відблиск усьміху щез із него, але очи сильно і остро вперли ся в лице маршалка.

— Пане маршалку, — промовив він спокійним, але твердим тоном.

— Алеж чекайте, чекайте, коханий меценасе! — перервав йому Брикальський, клепючи його по колїні. — Не потребуєте хмурити ся! Адже я дуже добре знаю, куди стежка в горох. Але я хочу скінчити вам їх промову, — се чудова штука! Ха, ха, ха! „Ая, прошу ласки панської, так нам казав той адукат. Але ми йому сказали: Пане адукате, ми бідні люди, але на чуже не лакомі. Нам панські добра не потрібні, ми свого пана маршалка любимо і шануємо, а панські добра, то панські, а не наші. А ми з паном маршалком не хочемо правувати ся, і ми з ним погодимо ся, і просимо вас, аби ви нас не бунтували против нашого пана маршалка. І аби ви нам віддали наші папери і те, що ми видали вам на штемплї і на писанину, бо ми не хочемо вдавати ся в процеси, бо

— Се моє переконанє, якого я набрав простудіювавши докладно акти.

— І ви радите менї уступити добровільно.

— Се моя рада. Розуміє ся, коли — —

— Коли що?

— Коли се для пана маршалка можливо, — відповів спокійно Евгеній.

— А то як ви розумієте? Чому би мало бути неможливо?

— На се питанє пан маршалок борше могли би менї відповісти, ніж я пану. Ріжні бувають причини.

Пан маршалок устав. Розмова зачинала йому не подобатись. Він ішов сюди зовсїм з иншим наміром. Він бажав відразу розбити, здемаскувати Евгенія, любувати ся його заклопотанєм, коли побачить, що його бунтівницька аґітація серед селян відкрита, зраджена тими, кому мала вийти на користь. Для більшого ефекту він навіть прибрехав добру пайку в справдї наївнім та лукаво-підхлїбнім оповіданю селян. А тимчасом він побачив, що Евгенія не так легко збити з пантелику, побачив надто, що його власна брехня відобрала йому значну часть тої певности і сьмілости, яка була би потрібна для поваленя такого зручного противника. Він чув якусь оскомину в души і длятого

голови. Чую, що й коло пана маршалка заскакують, панї маршалковій компліменти правлять, на домашнїх балях паннів відтанцьововують і все жалують ся на те, що їм у суді заподіяно страшенну кривду, кинено на них калюмнїю, не дано їм змоги очистити ся.

— Але, але! — перебив сам себе Стальський. — Я тут балакаю, тай забув ся. А моя панї якось не приходить. Перепрашаю пана меценаса. Я за хвилиночку верну.

І не ждучи на Евгенїєву відповідь Стальський схопив ся з місця і вибіг до кухнї. Вернув по хвилї, а за ним служниця на тацї несла тарілки, накраяну платочками шинку, булки, пару бутельок вина, бутельку коняку і кілька чарок. Вона поставила се все на стіл і приняла ся розставляти.

— Йди, йди, припильнуй самовара, — мовив до неї Стальський, — ми вже тут дамо собі раду.

Служниця вийшла.

— Моя панї зараз прийде. Не надіяла ся гостий. Пішла перебрати ся.

— Алеж пане, — мовив до него Евгеній, — менї здає ся, що ви замість дїйсного празника наробите собі і своїй панї сьогодня більше гризоти і клопоту.

— Не бійте ся! — весело мовив Стальський відкорковуючи бутельку з коняком. — Ось випиймо лише! Зараз воно инакше буде!

— Ну, але без пані... без властивої солєнізантки... з якимсь болючим заклопотанєм мовив Евгеній.

— Га, га, га! Се ви гарно сказали! — брутально регочучи ся мовив Стальський. — Властива солєнізантка! Га, га! Ну, але так, unter uns gesagt, як вона вам подобає ся? Дуже подібна до бідної жертви домашньої тиранії?

У Евгенія серце стисло ся і рука заевербіла, але в тій хвилї війшла Реґіна і увага обох мужчин звернула ся на неї.

XXIII.

Боже! Що вона зробила з себе! Чи збожеволїла, чи на якусь дивовижу чи на жарт вдягла ся в свою злежану, помяту шлюбну сукню? Біла шовкова спідниця, такий же штучними перлами з переду вишитий і білою коронкою на грудях обрамований станик, волосє розпущене, на руках тілистої барви рукавички аж по лікті, на ногах білі атласові черевички — оттак увійшла Реґіна до сальону. Ішла звільна, мов на пів сонна, зі спу-

з нехотя, з виразом щирости в голосі, але його очи впили ся при тім у Евгенієве лице і слідили кождий найменший рух, кожду ледво замітну зміну виразу.

— Мене ся справа не обходить зовсім, — холодно мовив Евгеній, — бо Буркотинцї від учора перестали бути моїми кліентами. Можу запевнити пана маршалка ще раз словом чести, що таких слів, як тут менї передавали пан маршалок, анї подібних слів у такім сенсї я селянам не говорив. Наша розмова йшла зовсім на иншу тему.

— А вільно спитати, на яку? — підхопив пан маршалок.

— Дарують пан маршалок, сего я не можу сказати. Коли селяни схочуть, то можуть сказати, я їх до секрету не з'обовязував, але я сам не можу сего сказати. Але коли-б менї вільно було порадити пану маршалкови так по щирости —

— Прошу, прошу!

— То я також порадив би відступити сю толоку селянам.

— Так?

— Справа спорна, нема сумнїву, але на скілько я її знаю, селяни можуть виграти.

— Чи справдї?

ми люди спокійні, а наш пан маршалок добрий пан, дай йому Боже здоровлє і многа літа"! А що, правда, що добре вирецитували? Так, як ви навчили їх, правда?

— Пане маршалку, — мовив поважно Евгеній, — дуже перепрашаю, але менї здає ся, що з сим остатнїм питанєм пан маршалок удали ся на невластиву адресу.

— Як то? Як то?

— Прошу приняти до відомости, що я не вчив нїкого і нїколи брехати, а про се, що менї тут вирецитували пан маршалок, нїчогісїнько не знаю.

— Як то? Не знаєте? Так се не ви навчили їх сего?

— Надіюсь, що пан маршалок не мають наміру ображати мене такими...

— Алеж коханий меценасе! Ображати! Вас! Кленусь вам, ми вчора з жінкою почувши сю вість від хлопів, зразу реготали ся, а далї задумали ся. А що, чи не лїпше би справдї зробити так, як нам піддає меценас? (Ми не сумнївали ся, що хлопи говорять з вашої інструкції). Замість правувати ся за те дурне пасовиско віддати їм його за дармо?

Пан маршалок говорив ті слова так собі, нїби

щеними в низ очима, мов справдї панна молода до шлюбу. Тілько її незаслонене лице супроти сего білого одягу виглядало пожовкле, на шиї під ухами видно було зморщки, під очима залягли синьоваті тїни. Зрештою лице її було поважне, задумане.

— Бій ся Бога, Реґінко! Що ти з себе зробила? — скрикнув Стальський побачивши її в такім костюмі.

— Сьогоднї мій ювилей, — промовила Реґіна. — Десятилїтній ювилей мого замужнього житя. Отся сукня — мовила вона звертаючи ся лицем до Евгенія — була символом мого найбільшого нещастя. Її перед десятьма роками вдягла на мене цьоця, що була від малку моїм злим демоном. В неї, в отсю сукню, вона закляла всїх злих демонів, що мали мучити мене. Вони зробили своє. Десять років минуло (вона при сих словах обернула ся знов до мужа), — мої злі демони або покинули сю сукню, покинули мене, і в такім разї нинїшнїй день буде новим зворотом у моїм житю і варт того, щоб зустріти його празнично. Або вони все-ще чигають на мене, і в такім разї надягаючи отсю сукню я визвала їх. Щож, коли вони тут, коли чигають, так нехай піднімають ся, нехай мучать мене до решти! Я перебула стілько,

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:
о. Дмитро Хомяк, Simpson, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Білик, Chicago, Ill.

Місто-предсїдатель:
Василь Сувак, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine and Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Стефан Миляновпч, Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак, Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів, Jersey City, N. J.
Петро Мотало, Chicago, Ill.
о. Мирон Даниловичч, Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак, McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич, 83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка, 83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сімєнович, 1956 Armitage Ave., Chicago, Ill. — предсїдатель.
А. Горбаль, 135 Main St., Derby, Conn. — касієр.
Е. Струтинська, 714 Bickerdike Str., Chicago, Ill. — секр.
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Д. Андрейко, New Britain, Conn.
Др. І. Константинський, Shamokin, Pa.
Ю. Павчак, Brooklyn, N. Y.

ДО МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ Р. Н. СОЮЗА.

ЗАЯВА.

Отсим повідомляю усіх Впов. П. П. місцевих урядників і організаторів, що посмертна запомога може бути записана лише після § 159 нового статута Р. Н. Союза і після кляс, котрі суть вичислені в сім параграфі. Запис посмертного на особи чужі, на церкви або на всякі иньші інституції, не є важний, бо се супротивляє ся законам Злучених Держав Північної Америки.

При виповнюваню декларацій прошу уважати, щоби кожда точка була докладно виповнена. На кожде запитане в декларації, прошу відповісти докладно, а если немаєте відповіди на котру небудь точку, прошу дати риску (——). Декларації невиповнені точно, не будуть одобрені Екзекутивним комітетом і зістануть звернені до поправи дотичному відділови.

При зміні посмертного, прошу застосуватись до § 178 статута. Зміна, котра не буде виповнена після сего параграфу, зістане уневажнена і не буде принята Екзекутивним Комітетом.

При змінах спадкоємців прошу застосуватись до § 159 нового статута. В противнім случаю, така зміна буде неважна.

При змінах спадкоємців, посмертного, адресів і т. п. прошу уживати готових друків Р. Н. Союза. Єсли котрий з Впов. П. П. секретарів не мав таких друків у себе, нехай напише, яких друків бракує, а я сейчас вишлю.

Михайло Угорчак,
Голов. Рекорд. секретар Р. Н. Союза

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЧЕРВЕНЬ 1913 р.

Член на ціле посмертне платить $1.00, а на половину посмертного $0.61.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. Оголошеня братських мітінґів поміщують ся в часописи безплатно, але тільки один раз. Ті оголошеня мусять бути в руках редакції найпізнійше в суботу перед виходом кождочасного числа. Оголошеня братських балів, концертів, театральних представлень і т. п. забав приймають ся до друку по 5 центів від кождої друкованої стрічки. Належитість за ті оголошеня треба слати напоред.

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Тов. Руський Мол. Клюб Пост., від. 70, повідомляє всіх своїх членів, що піврічний мітінґ відбуде ся в пятницю дня 27 с. м. о 8. вечір в гали Народного Дому під ч. 72 Морріс стр. Член, котрий не явить ся, заплатить 50 цнт., а урядник $1.00 кари. — Н. Гаврилів, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Бр. Пресьв. Тройцї, від. 203, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що дня 5-го липня с. р. відбуде ся піврічний мітінґ, на котрім кождий член повинен явити ся, бо суть важні справи до полагодженя. Довгуючі члени мають вирівнати всї свої довги, бо в противнім разї зістануть викреснені з Братства і з Р. Н. Союза. Неявивший ся член на означений час заплатить 50 цнт., а урядник $1.00 кари. Мітінґ розпічне ся точно о годині 8-ій вечером, в гали М. Пиля під ч. 76 Норт 6-та улиця. Буде принимати ся нових членів без вступного до Братства, а до Р. Н. Союза після статута. Братя Русини з Бруклина, Н. Й., котрі еще не належите до жадної орґанізації, спішіть чим скорше і приступайте до нашого Братства і до Р. Н. Союза. Бр. Пресьв. Тройцї за час недуги платить запомоги $5.00 тижнево; в случаю смерти члена $100.00, а в случаю смерти жени члена $50.00. — В. Саїв, предс.; М. Мигаль, секр.

ДЖОЛІЕТ, ІЛЛ. Бр. сьв. Івана Хрестителя, від. 264, повідомляє всіх своїх членів, що піврічний мітінґ відбуде ся дня 13. липня с. р., о годині 1.30 пополудни, в гали під словацьким костелом. Неприсутний на тім мітінґу член заплатить кари 50 цнт., а урядник $1.00. — І. Грушовський, секр.

ДЕСЛОДЖ, МО. Бр. сьв. О. Николая, від. 225, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що дня 13. липня с. р. відбуде ся піврічний мітінґ в гали церковній, точно о 1-шій годині пополудни. Взиває ся місцевий уряд і всїх членів явити ся на сїм мітінґу, бо будемо мати дуже важні справи до полагодженя, як справоздане зі стану каси за 6 місяців і т. п. Нових членів будемо принимати до нашого Братства без вступного, а до Р. Н. Союза після статута. Неявивший ся член заплатить кари 50 цнт., а урядник $1.00. — І. Якимів, предс.; А. Кравець, секретар.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Зоря", від. 69, взиває своїх членів, щоби кождий явив ся на місячний мітінґ, котрий відбуде ся дня 28. червня, в суботу, в Ліберти Гол, 257 Іст Гавстон стр., Ню Йорк, бо є важні справи до полагодженя. Кождий член мусить принести книжочку. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, а урядник $1.00. — А. Титла, предс.; Л. Сидорович, секр.

ҐЛЕН ЛАЙОН, ПА. Бр. сьв. Петра і Павла, від. 27, повідомляє своїх членів, що дня 13. липня с. р. відбуде ся річний мітінґ, на якім кождий член має явити ся, бо котрий не явить ся, заплатить $1.00 кари, а урядник $1.25. — Н. Сійчак, предс.; А. Кеблеш, кас.; М. Фуджак, секр.

ЕМБРІДЖ, ПА. Бр. сьв. О. Николая, від. 276, повідомляє всіх своїх членів, що дня 29. червня с. р. відбуде ся надзвичайний мітінґ, на котрім мають явити ся всї члени, бо суть важні справи до полагодженя. Позамісцеві члени мають прислати розмет на адресу підписаного секретаря: Box 492, Ambridge, Pa. — Ант. Підуфалий, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Бр. сьв. Петра і Павла, від. 245, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбуде ся дня 29-го червня с. р., точно о годині 3-тій пополудни, в призначеній гали. Обовязком кождого члена є прибути на сей мітінґ і вирівнати свої залеглости, бо хто не сплатить довгу, буде виключений з Братства і з Р. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить 50 цнт., а урядник $1.00 кари. — П. Стадник, предс.; М. Скоропад, секр.

Як стеречи ся сухіт?

Сухоти легких, або т. зв. грузлиця се одна з найтяжших і найбільше розширених недуг. Найстрашнійша війна, найтяжша пошесть не губить стільки людий, що ся страшна недуга.

Сухоти — се недуга легких, на котру люди занадають, не в наслїдок перестуди, як загально думають, але в наслїдок зараженя від сухітників.

Причиною сеї страшної недуги є маленькі заразники, які ледви можна побачити через побільшаюче скло. Заразки ті находять ся в великій скількости в харкотїню хорих на сухоти. Кождий сухітник щоденно вильовує підчас кашлю з харкотїнем міліони тих заразників. Таке харкотїне на землї, на підлозї або на стїні висихає, замінює ся на дрібний порошок, уносить ся в воздух і разом з ним дістає ся до легких чоловіка та заражує їх. Така курява найнебезпечнійшою є в помешканях. В той спосіб, в наслїдок поганого звичаю сухітників плюти на всї сторони, заражують ся здорові люди.

Позаяк ніхто напевно не знає, чи харкотїне не містить в собі шкідливих заразників, проте найлїпше уважати кожде харкотїне за небезпечне і нищити його. Сухітники не є небезпечні для иньших людий, коли тільки харкотїне, котре підчас кашлю вильовують, нищить ся і воно не занечищує окружаючих предметів.

Сухоти дадуть ся улїчити, коли вчасно їх розпізнаєть ся і відразу енерґічно починаєть ся їх лїчити.

Сухіт можна устеречись, наколи будемо заховувати слїдуючі приписи остороги:

1) Не плювати на землю, позаяк харкотїне містить в собі заразки.

2) Плювати лише до сплювачки з чистою водою або якимсь десинфекційним плином, харкотїне зі сплювачки виливати до огня або до ями на сю цїль призначеної, а сплювачки мити все кипячою водою.

3) При кашлю або пчиханю заслоняти уста рукою або хусточкою, щоби не розприскувати слини.

4) Дїти належить призвичаювати до чистоти. Не позваляти їм брати до уст предмети, піднесені з землї. Не цїлувати дїтий ніколи в самі уста.

5) Порох містить в собі все заразливі мікроби; щоби уникнути його повставаня, належить мешканє чисто удержувати, не замітати на сухо підлоги, але все покропити її наперед водою.

6) Витирати всї домашні знаряди вогкими шматочками.

7) Мити руки перед їдженем, щоденно полокати уста і чистити зуби.

8) Принайменше раз на тиждень купати ся.

9) Перевітрювати часто і старанно постїль на сонци.

10) Не спати з хорими в однім ліжку. Не пити і не їсти з ніким з одного тареля а принайменше одною ложкою.

11) Брудне біле сухітників перед пранем старанно випарити.

12) Мешканє по сухітнику належить вичистити і вибілити, білизну випрати, а одіж, сінники, подушки, колдри по сухітнику довго і старанно на сонци перевітрювати.

13) Піяньство успособлює чоловіка до занедужаня на сухоти. Піяки найчастійше попадають в сухоти.

14) Добра пожива і сонїчне сьвітло хоронять їх. Належить проте щоденно отвирати вікна в мешканях, навіть в зимовій порі, щоби їх перевітрювати і як найдовше перебувати на сьвіжім воздусї.

15) В разї упертого довготревалого кашлю, належить звернути ся о пораду до лікаря.

16) Не поликати ніколи харкотїня.

ПОЗІР РУСИНИ-УКРАЇНЦЇ З ВУНСОКЕТ, Р. АЙ., І ОКОЛИЦЇ!

ВЕЛИКЕ ПРОСЬВІТНЕ ВІЧЕ
відбуде ся
в недїлю, дня 29. червня с. р.,
о годині 2-гій пополудни, у Канадіен Гол, ч. 13½, Савт Мейн стріт, Вунсокет, Р. Ай.

На тім вічу буде промовляти п. Д. Андрейко, відпоручник Просьвітної Комісії Р. Н. Союза. Запрошуємо до численної участи всіх місцевих і околичних родимців. Дорогі Братя і Сестри! Не змарнуймо того дня і прийдім всї на се віче, та повитаймо нашого дорогого брата і послухаймо його горячих слів про всї ті річи, що нас найбільше обходять.

Комітет Тов. „Запорожської Січи".

ЖЕРТВИ НА ДОБРОДІЙНІ ЦЇЛИ, ОСТАЮЧІ ПІД ЗАРЯДОМ „СВОБОДИ".

1. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Галичинї.
2. Квадратові метри на Український Город у Львові.
3. Жертви на приватну українську гімназію в Збаражи.
4. Жертви на курси висшої осьвіти для Тов-а „Просьвіта" у Львові.
5. Жертви на ювилейний дар Іванови Франкови.
6. Жертви на українсько-руську бурсу в Горлицях.
7. Жертви на приватну українську гімназію в Рогатинї.
8. Жертви на шкільно-просьвітний фонд в Америцї.
9. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Америцї.
10. Жертви на фонд ім. М. Сїчинського.
11. Жертви на виборчий фонд в Галичинї.
12. Жертви на укр.-руську бурсу в Надвірній.

ЖЕРТВИ НА ФОНД М. СЇЧИНСЬКОГО.

На весїлю у д. Р. Москалюка, котре відбуло ся в Кромптон, Р. Ай., попри чесну й веселу забаву гостї не забули і на народне дїло і на зазив д. Григорія Болюха з Провіденс, Р. Ай., зложили $8.35
Оголошено в ч. 25. „Свободи" 26.50

Загальна квота $34.85

ЖЕРТВИ НА ВИБОРЧИЙ ФОНД В ГАЛИЧИНЇ.

Василь Мандзюк з Ню Йорку, Н. Й. $1.00
Оголошено в ч. 25. „Свободи" 11.70

Разом $12.70